

L'ESGLÉSIA QUE NO FOU POSSIBLE

Fèlix Martín i Vilaseca

Ben segur que el títol d'aquest treball és prou explícit com per no confondre al lector sobre l'abast del tema que es tracta; però em cal aclarir, de bon començament que tal vegada hauria estat més propi presentar-lo en plural, doncs en realitat la comunitat florestina, en el decurs de la seva curta història com a poble, en cinc ocasions (gairebé totes de forma seriosa i decidida) ha intentat dur a bon terme l'obrament d'una nova església parroquial al bellmig de la població en substitució de la primigènia integrada al castell amb el que forma un conjunt arquitectònic estimable. Raons de comoditat i, sobretot de creixement demogràfic apuntalaven objectivament les diverses iniciatives endegades amb aital finalitat sense que, a la fi, cap d'elles arribés a convertir-se en una plaent realitat.

Doncs no! No fou possible... talment com si una munió de fets malastrucs es conjuressin per avortar cada intent i tirar en orri una empresa que tenia com objectiu final oferir una millor lloança al Pare Etern, i fruïssin d'allò més fent caminar el florestins des de la joia esperançada, fins el desencís més aclaparador. D'aquesta faisó el curs dels fets ha determinat que la vella esglésiola que tantes vegades s'ha intentat substituir hagi romàs activa fins el present. Dubto que en tota la comarca es doni un cas semblant. Ben cert que posseïm documentació que ens permetria explicar fil per randa com va anar la cosa, situant cada projecte en el context històric del moment; però l'espai disponible que estableix la norma m'obliga a fer un treball de síntesi. Intentaré abreujar com em sigui possible sense que se'n ressentí la coherència del conjunt del treball, doncs, tot i tractar-se d'un seguit de fets puntuals, tenen un nexa d'unió comú que és la pròpia història de la Floresta i no els podem desconnectar.

SEGLE XVIII

Era el setembre de 1707 quan les tropes del primer rei Borbó que envaïen les terres catalanes en l'intent de sotmetre-les a la seva autoritat no acceptada per la majoria dels catalans, passaven per aquests indrets deixant una petjada de dolor i de destrucció com a record inesborrable del seu trànsit. Ciutats, viles, llogarets, fins i tot els més pacífics habitants que vivien aïllats als masos i als molins fariners, foren víctimes dels estralls de la soldadesca invasora. Castellots, el vell poblat de Castellots quin origen es pot situar més enllà de les calendes ibèriques, també fou víctima d'aquell malastre desconsiderat; no tant per oferir cap mena de resistència a l'enemic sinó per trobar-se ubicat al peu d'una via romana —els florestins més vells en diuen encara avui "el camí de Lleida"— i, pel que se sap, punt de pas de la gentussa borbònica.

Castellots era en aquell present un petit poblat que havia entrat en franca decadència a partir de la Guerra dels Segadors i al moment que fou derruït la seva població s'estimava en 10 focs, segons l'opinió de l'il·lustre geògraf Josep Iglésies i Fort. No era cap mena d'enemic, però tant hi fa: va ésser arrasat sense contemplacions; els pobladors que hi van ser a temps, es van dispersar i els altres van ésser assassinats bàrbarament. Passada aquella maltempsada descomunal, només l'església parroquial i una casa van restar dempeus, com muts testimonis que recordaven la presència d'un antic poble. Eren com dues fites clavades al camí de la història: mai més ningú tornaria habitar Castellots!

Passen uns quants anys de despoblament absolut i quan algun supervivent decideix tornar cap aquests rodals, s'instal·la a l'entorn del castell de la Floresta on s'inicia el primer nucli de població del que, anys a venir, serà el poble actual.

El 1723 es torna a organitzar la parròquia amb el nom de Parròquia de Sant Blai de Castellots i d'allí en surten les primeres referències documentals de l'època moderna. El creixement

demogràfic als primers temps és més aviat tímid, però a mesura que passen el anys s'hi estableixen noves famílies i ja cap el 1740 el creixement pren una certa embranzida: poc a poc van arribant altres famílies gairebé totes procedents de terres segarrenques que van engrandint el "nou poble de Castellots" doncs aquest fou realment el nom primigeni de la Floresta actual durant quasi bé 100 anys; després fou "Castellots-la Floresta"; més endavant se'n va dir "la Floresta-Castellots" fins acabar prevalent solament la Floresta que era el nom del topònim on es va ubicar, per cert també d'origen prou antic.

La jove i creixent població tenia un greu inconvenient en el que fa a la celebració dels actes de culte, sagraments, cerimònies religioses i la missa dominical, que era d'obligat i inexcusable compliment, s'havien de realitzar necessàriament a l'església del vell poblat de Castellots que, com hem dit més amunt, va quedar dempeus després de l'escomesa de la guerra de Successió. També els difunts s'havien d'anar a enterrar al cementiri que hi havia a l costat mateix com era costum en temps reculats, amb el problema afegit que comportava l'acompliment d'aquest deure cristià i humanitari alhora pel fet que part de la tanca que encerclava el sagrat recinte estava caiguda i permetia l'accés de gossos i guineus que flairaven els cadàvers recents i intentaven descolgar-los. Una veritable pena.

L'inconvenient, dic, rau en el fet que l'esmentada església es trobava a 1'5 Km del nou poble i, naturalment, el trajecte s'havia de fer caminant; altre medi no existia. Però com compaginar l'acompliment del precepte dominical amb l'atenció als més menuts de la família. Deixar-los sols era un risc perillós; prendre'ls cap a l'església un inconvenient de difícil superació sobretot en èpoques que els rigors climàtics eren més acusats. I els vells i els malalts? No oblidem, per un altre costat, que als temps de referència el bandolerisme encara feia de les seves pertot arreu i era una imprudència quasi temerària deixar la comunitat sense una mínima presència humana que pogués almenys desbaratar l'acció dels possibles lladregots.

Aquest problema que l'hem d'entendre greu al seu moment, cada cop el patien més feligresos donat que el poble anava sumant habitants: els qui hi naixien, i ja sabem l'abundosa procreació de les famílies en aquella època que malgrat l'esgarrifós índex de mortalitat infantil el cens creixia, i les noves famílies que venien a instal·lar-se al llogaret atretes possiblement per una millora de les condicions de supervivència que no gaudien a les seves viles d'origen.

Del 1730 al 1760 s'instal·laren a la Floresta (o el nou poble de Castellots) onze famílies, nombroses la majoria d'elles car, demés del matrimoni i els fills, s'integraven a la unitat familiar pares i germans solters. D'aquesta guisa, ens trobem que cap el 1764 la parròquia compta a la vora de cent feligresos i arribat aquest punt és quan la comunitat es planteja seriosament posar fi al seriós inconvenient amb la construcció d'una església el més immediata possible al primer nucli habitat.

Amb aquesta intenció, els capdavaners locals, el batlle Joan Balaguer i el Sr. rector Mn. Joan Martí demanen permís i ajuda econòmica al Duc de Medinaceli, senyor de la baronia d'Arbeca i de la Floresta, és clar, per a poder dur a terme aquesta iniciativa tan important com necessària. No cal dir que a l'il·lustre personatge li són exposades àmpliament les raons que justifiquen la demanda, afegint-hi a les comentades adés, el perill de ruïna físi-

ca de la vella església de Castellots, malmesa per la indeturable acció del temps al llarg dels varis segles d'existència. El Duc, que entre els molts títols que gaudia hi havia el de Patró (temporal) de la Parròquia de Castellots, vell privilegi heretat de la casa de Cardona, aquesta vegada fent honor al seu patronatge, va atendre favorablement la petició concedint el permís per obrar una nova església al lloc on antigament hi havia l'estable del castell i, endemés, un terreny adjunt per fer-hi el cementiri i, cosa important, "cien pesos de oro" per ajudar a tirar l'obra endavant i alhora també va atorgar a favor de la parròquia quasi bé la meitat del castell destinat a vivenda del Sr. Rector puix aquest fins aleshores tenia la residència a Arbeca o en algun altre poble de la contrada (Albi, Mollerussa, etc.). Tenia ben clar que el pastor havia de romandre entre les seves ovelles i així va ser durant un parell de segles.

La bona disposició del Duc i la seva evident generositat, propicien l'inici de l'obra el 1766 i fou acabada el 1772 amb incomp- table esforç físic i econòmic de la feligresia. Com sempre. Per la seva banda, l'autoritat diocesana va consentir de traslladar a la nova església tot el que hi hagués d'aprofitable per al culte a l'antiga amb el qual estalviava al veïnat una despesa considerable. Així, doncs, el dia 29 d'agost del 1772 es va guarnir l'interior de la nova amb les imatges, els altars, les ares, la pila baptismal, els retaules, les relíquies, la roba de celebrar, els incensers, les sacres i les campanes que foren ubicades provisionalment en un auster campanar de cadireta. Amb tots aquests efectes, es donava continuïtat a la vida espiritual de l'antiga parròquia en mantenir vigents els signes identitaris. A més a més també es va autoritzar l'aprofitament de les teules, fusta, portes etc. Això darrer amb la condició de tapiar totes les obertures a fi que ningú pogués cometre cap irreverència a l'interior del vell temple.

SEGLE XIX

La precarietat de mitjans econòmics va determinar de bon començament una església de molta austeritat en l'aspecte interior que milloraria ostensiblement anys a venir fins i tot amb algun tímid afegitó que augmentaria l'espai disponible inicialment. La comentada precarietat econòmica fou sens dubte la causa que no es construís un campanar com cal; es confiava que ja es presentaria l'ocasió propícia per a fer-ho. Efectivament, l'ocasió es va presentar al cap de 43 anys; la comunitat havia doblat el nombre d'habitants i es feia palès un millorament econòmic que animava l'empresa i el 1818 es procedí a la construcció del campanar. Era de planta quadrada i d'una arquitectura molt senzilla per bé que de pedra picada tan les parets com les obertures. Els finestrals, orientats als quatre punts cardinals li donaven un aspecte estètic remarcable i als corresponents a Nord i a Sud s'hi van allotjar les dues campanes que, recordem, procedien de l'antiga església de Castellots. Pel que es veu, la feligresia estava ben disposada i es va rematar l'obra amb la instal·lació d'un rellotge de torra que es va encomanar al mestre rellotger Agustí Pomés de Montblanc. Dit rellotge no tenia ni esfera ni busques puix donada la posició del campanar (la part més baixa del poble) no hauria estat visible i feia el servei amb senyals acústiques funcionant perfectament amb les corresponents revisions mecàniques fins l'esclat de la guerra civil del 1936-39.

Per tal de no confondre el lector, diem que ja feia anys la construcció de noves cases s'havia traslladat cap el petit altiplà on és ubicat actualment el poble doncs el nucli primigeni situat a prop del castell era un terreny fàcilment inundable per trobar-se just a la vora de la vall de la Burgosa que quan s'enfadaava per causa de pluges abundoses esdevenia un veritable perill per la integritat física dels habitatges propers i dels qui s'hi aplegaven. Els nostres avantpassats aviat se'n va donar compte i el sentit comú va aconsellar la nova ubicació urbanística cap aquest indret que era del tot segur. Anys a venir, l'experiència abonaria la bondat de tan sàvia previsió car les greus inundacions del 1842 i del 1874, el tristament recordat "aiguat de Santa Tecla" que va causar 10 víctimes mortals, la destrucció de varis edificis i in comptables malvestats en la zona propera a la Burgosa. També va quedar inundat aquell territori el 1908, el 1943 quan el desgel de la gran nevada i en altres nombroses ocasions que ja recordem.

Feta la precisió, recuperem el fil del relat. Podem afirmar que la instal·lació del rellotge era la cirereta que adornava el pastís, doncs amb la construcció del campanar s'aconseguia la integració de l'església amb el castell formant un conjunt d'una estimable qualitat estètica malgrat les diferències arquitectòniques que s'hi entreveuen fruit, en definitiva, de cadascuna les èpoques que foren obrades les respectives parts que formen el conjunt. Una altra avantatge la gaudia el Sr. rector de la parròquia que, des d'aquell moment, podia accedir a l'església per una escala interior que comunicava directament amb la rectoria sense necessitat d'haver de sortir al carrer. Semblava que la feligresia florestina havia assolit definitivament el projecte de gaudir d'un temple en bones condicions per al culte i que per aquesta banda s'haurien acabat les preocupacions; però el cert és que les preocupacions comunitàries per l'església parroquial no trigarien en reproduir-se... i es repetirien periòdicament en el tresscar del temps. Tot i això, el temple comentat servaria plena vigència a pesar dels diversos intents per substituir-lo.

Arribem al 1821. El creixement demogràfic de la Floresta era una constant indeturable digne de consideració: des del 1760 que hi havíem fet referència, altres famílies es van instal·lar al poble unint-se a les que ja s'hi havia arrelat formant conjuntament una comunitat important. És evident que un creixement demogràfic comporta en paral·lel un creixement urbanístic i, per aquesta raó, la Floresta d'aquell temps tenia ja una certa entitat.

Just encetat el primer bienni del segle XIX, hom constata que el temple resulta escàs de totes totes per encabir-hi tots els fidels, de manera especials en les grans solemnitats. De res no va servir que anteriorment el Sr. Bisbe hagués autoritzat la celebració d'una segona missa dominical per tal de facilitar l'assistència de tothom, servei aquest que l'ajuntament del poble pagava al responsable parroquial amb diners de l'erari públic una quantitat anual que es negociava periòdicament (els capellans sempre demanaven) que els darrers anys, ja del nostre record, era més aviat simbòlica. La "Missa Major" o "Missa dels rics" al dir d'alguns per l'hora que se celebrava, va ésser vigent mentre el Rector va residir entre nosaltres; concretament fins les darreries del 1967. Per tal de resoldre la evident manca d'espai, les autoritats van entendre que la millor solució a l'abast era eixamplar l'església i, amb aquesta finalitat

van demanar al Sr. Bisbe que autoritzés l'enderroc del que restava de la vella església de Castellots a fi d'aprofitar la pedra per tirar endavant la projectada ampliació de la nova. D'aquesta faísó la matèria primera resultaria gratuïta i de molt bona qualitat amb el consegüent estalvi del cost final de l'obra. L'autoritat diocesana va acollir favorablement la iniciativa dels nostres prohoms i la va autoritzar sense altra reserva ni condició que el compromís per part dels demandants de col·locar una creu al lloc on hi havia estat el vell temple per considerar que aquell espai era terra sagrada segons una disposició del Concili de Trento. Sabuda la bona disposició episcopal i acceptada la condició imposada, la nostra gent va posar-se a la feina amb l'ànim ben predisposat. Hi havia mà d'obra suficient i mentre els uns procedien a desmuntar les parets, els altres es dedicaven a la càrrega i el transport fins el nou destí dels centenaris carreus. Vet ací, però que a les poques hores d'haver engegat aquesta entusiasta labor, es fan presents els guardes d'Arbeca i per ordre expressa del batlle de la vila, el Sr. Francesc Navés, ordenen la immediata interrupció de la comesa, detenen els transportistes i juntament amb els carros i els animals els obliguen —per la força, és clar— a traslladar-se fins Arbeca on hi són empresonats sense contemplacions de cap mena. El fet, greu per naturalesa car es tracta d'un segrest de difícil justificació legal, commou els florestins i el nostre batlle, el Sr. Bonaventura Farré inicia cuita-corrents els tràmits per alliberar els presos el més aviat possible, i alhora conèixer les causes d'aquella acció que no mereixia altre qualificatiu que un abús d'autoritat. El capdavanter arbequí defensava la seva actuació argumentant que, malgrat tenir potestat el Sr. Bisbe de Lleida d'autoritzar l'enderrocament de l'església amb la finalitat que fos, aquesta es trobava ubicada al terme municipal d'Arbeca i per aquest motiu calia comptar també amb el seu consentiment per "envair" aquell territori i això no ho havia fet ningú. Era el que podríem dir-ne un conflicte de competències entre el poder civil i el poder eclesiàstic que el mandatari arbequí va portar fins extrems censurables al cent per cent. Hom creu que hauria fet prevaldre igualment la seva raó (si la tenia) aturant l'obra i discutint la jugada amb els arguments legals que l'autoritzaven a prendre aquell determini; però el segrest dels mossos, carros i animals el desposseïen, creiem, de cap justificació moral.

Transports i transportistes van ésser alliberats al cap de tres dies de la detenció, però ja s'havia iniciat un contenciós entre ambdós batlles que va durar uns quants mesos i, baldament disposar de llarga informació sobre aquest fet, desconeixem que va determinar la Justícia al respecte. Possiblement la sang no va arribar al riu, però sí que tenim constància de la suspensió del projecte d'ampliació a conseqüència d'aquest ensurt... i de la desaparició fins la darrera pedra de l'antiga església de Castellots (el veïnat l'ha va anar prenent en la mesura que la necessitava) no quedant ni rastre ni cap signe en record de la seva existència fins el punt que som molt poques les persones que coneixem el lloc que va ocupar, coneixement que ens ha vingut dels nostres avis. Si el batlle d'Arbeca hagués previst aquest final, tal vegada el seu comportament hauria estat més flexible...

És innegable que els ànims dels florestins van quedar sota mínims en el pertocant a resoldre la manca d'espai del temple parroquial; però no resulta menys cert que s'acostaven temps difícils que aconsellaven no remenar el tema: seria primer la "Dècada Ominosa"; poc després vindria el govern anticlerical de

Mendizábal i la desamortització a la qual seguirien les guerres carlines quins estralls són prou coneguts. Tot plegat suposaria passar més de 25 d'inestabilitat política i social amb continus en-surts negatius de tota mena que, òbviament, també van afectar la nostra comunitat.

Al prudent silenci en l'afer de l'església imposat per un seguit de circumstàncies deplorables, any rera any es feia més evident la insuficiència del temple per acollir la feligresia que anava creixent en estimable progressió i els assistents a les cerimònies religioses s'hi havia d'atapeir amb punyent incomoditat. D'aquesta faisó, quan s'arriba a la meitat de la dècada 50 – 60 del s. XIX, els capdavaners locals, comptant amb el suport dels majors contribuents decideixen posar fi a tan greu problema (en aquell temps certament ho era) i en aquesta ocasió ja no es contempla solucionar-lo amb un eixamplament de la parroquial sinó que ja es parla de pet de construir-ne una de nova i de molta més capacitat al bellmig del poble.

El primer pas que es dona en aquesta adreça és una reunió que té lloc el dia 20 d'abril del 1856 en la que 53 propietaris es comprometen a aportar una vintena part de la producció agrícola per a finançar la despesa que comportaria la construcció del nou temple. Uns mesos després, concretament el 22 de febrer del 1857 un grup format per dotze propietaris compren (pagant de la seva butxaca) un terreny d'uns 500 metres quadrats de superfície on es preveu de fer-hi l'obra en qüestió. En aquesta operació, el propietari-venedor fa constar de manera explícita al document públic que en dona fe, la condició de si en el solar no s'hi construeix la desitjada església o bé es destinava l'espai a un altre tipus d'obrament (vivendes, per exemple) ell, retornant als compradors les 130 lliures catalanes pagades, en recuperaria la propietat.

Curiosament, ni s'hi va edificar el temple, ni s'hi van construir cases, ni el venedor va reivindicar el retorn del terreny, quedant l'esmentat espai com la principal plaça del poble nomenada inicialment Plaza de la Constitución; anys després fóra Plaça de la Mancomunitat, en acabar la contesa 1936-39 se la va nomenar oficialment Plaza Mayor per bé que els veïns seguïem dient-ne Plaça de la Mancomunitat, nom altre cop reconegut a tots els efectes legals tot just iniciada la transició democràtica. Bé, fet el comentari, tornem on érem.

Els primers passos donats per assolir església nova, fiquen en evidència la ferma decisió col·lectiva per materialitzar el projecte i també resulta inqüestionable que es caminava en la bona direcció. Ben aviat, però, els caps ben pensants es van adonar de la greu insuficiència de les possibilitats econòmiques a l'abast per afrontar amb mínima garantia el cost d'una obra d'aital envergadura, malgrat la bona voluntat comunitària. La principal font d'ingressos, l'impost del "vintè" sobre la producció agrícola no era en si mateixa una garantia econòmica fiable doncs venia condicionada per la bondat de les collites en un país com el nostre que ha patit tostemps uns eixuts inclements i l'experiència havia demostrat a bastament que la manca d'unes hores de pluja podia malmetre qualsevol collita... si lo les esguerrava totes.

Feta aquesta consideració objectiva, es feia ben palès que els números no sortien doncs no es podia comptar amb una base sòlida on apuntalar la notable despesa que generaria l'obra, crua realitat aquesta que va desinflar els engrescats ànims dels nostres voluntariosos avantpassats, obligats, si us plau per força

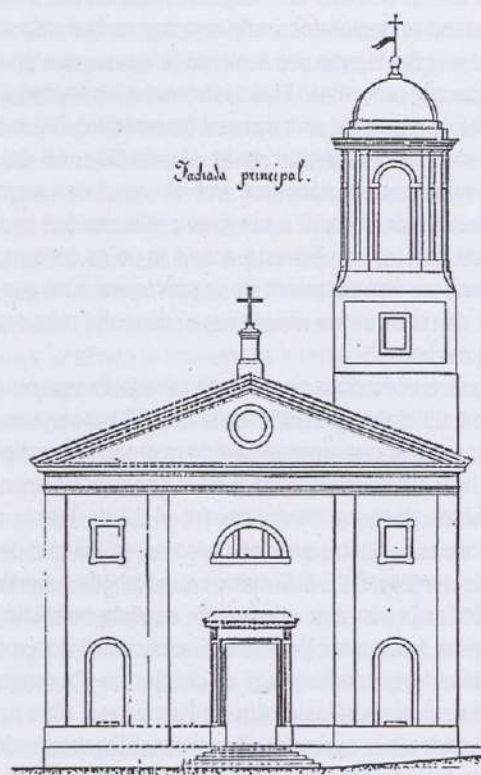
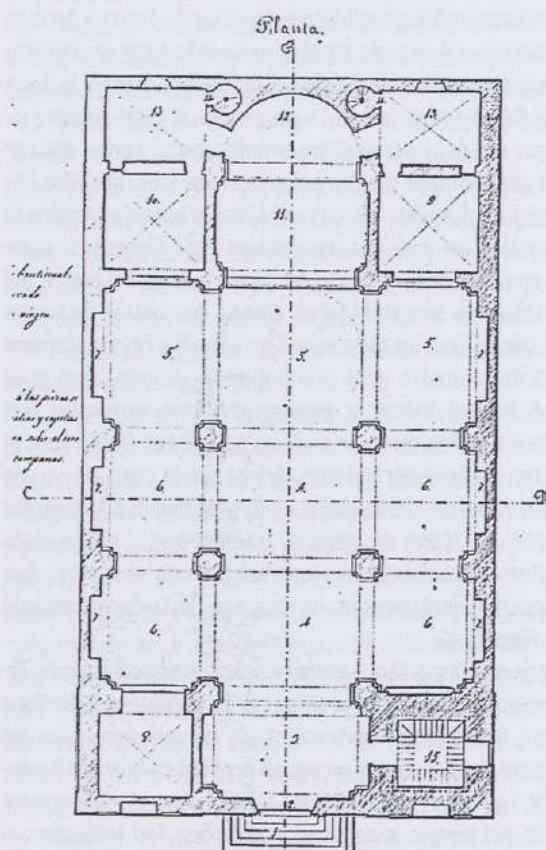
a deixar per millor ocasió la solució del problema que s'agreujava dia a dia per causa del creixement demogràfic tantes vegades esmentat

Van passar tres o quatre anys de silenci total sobre la qüestió; però pel que es veu, durant aquest període algú hi va perdre més d'una nit recercant possibilitats de solució i hom va arribar a la conclusió que tal vegada no fóra mala idea ficar el projecte a la consideració del Duc de Medinaceli, tot recordant-li la seva condició de Patró temporal de la parròquia al qual sempre hi van fer honor els seus venerables avantpassats, sense oblidar ara el molt prestigi que gaudia en la cort de S.M. la reina Elisabeth II, per si, donades les circumstàncies volia fer valdre la seva influència a favor de les aspiracions dels florestins, semblantment com ho havia fet anys endarrera el seu il·lustre avi en una iniciativa de semblant faisó. Queda demostrat de forma inequívoca que el Duc de Medinaceli va atendre favorablement la demanda de la nostra gent prenent-se-la, demés, amb gran interès, fet que va tornar a engrescar l'ànim col·lectiu fins l'imaginable en poder comptar amb un suport tan fiable com el que oferia tan il·lustrós personatge. Ara sí que la cosa anava de veritat! S'encetava una nova etapa i, malgrat que la dita popular adverteix allò de "cosa de palacio, va despació", en aquesta ocasió els fets la contradiuen plenament doncs el cert és que es va córrer de valent, segons es desprèn de la documentació disponible. Vegem-ho.

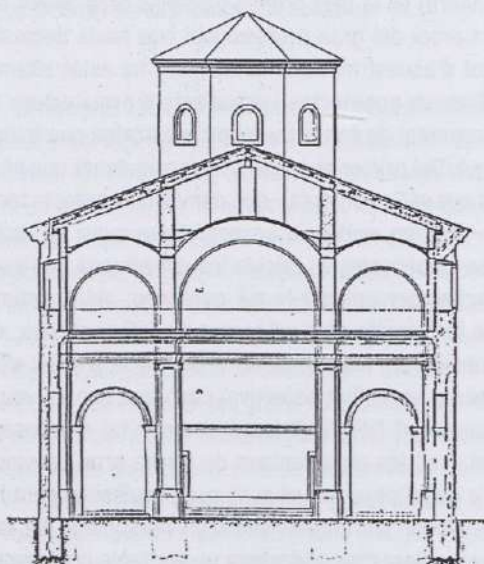
El primer pas important per començar a caminar (el més lògic, per altra banda) es va donar (atenent sens dubte instruccions de gent molt qualificada) contractant els serveis professionals d'un arquitecte tan prestigiós en aquell present com era el lleidatà Sr. Agapit Lamarca i Quintana per fer la redacció del projecte i els plànols del temple a construir, tasca que fou enllestida el febrer de 1863. L'autor va fer la seva comesa amb una precisió i una minuciositat francament admirables, tant en el que fa a la memòria descriptiva com en la facultativa i així mateix, (no podia ser d'altra manera) en la part gràfica o plànols pròpiament dits, tot en conjunt propi del gran professional que havia demostrat ser. La qualitat d'aquest material actualment ha estat altament valorat per diversos arquitectes i estudiants d'Arquitectura que han tingut oportunitat de consultar-lo, pel mestratge que traspua el seu contingut. Del primer que hom s'adona en donar una ullada al projecte és que el Sr. Lamarca —que demés d'arquitecte també era enginyer— fica en evidència un optimisme quasi bé exagerat car, de bon començament, calcula les dimensions de l'església amb capacitat per aplegar-hi mil persones; oidà!, estimant la població de la Floresta d'aquell temps en 500 persones, xifra que també considerem excessiva. Tal vegada 400 ànimes s'hauria acostat més a la realitat objectiva; però, pel que es veu, es tractava precisament "d'inflar" les dades per tal d'aconseguir l'objectiu final, i ell les argumentava de forma prou convincent en la memòria descriptiva fins el punt que poquíssima gent hauria gosat qüestionar les afirmacions d'un personatge de tanta solvència. Per als florestins esdevenia un veritable luxe comptar amb el seu concurs. Veiem algun exemple:

"...Y como edificios de esta clase no puede sufragarlos con mucha frecuencia un pueblo que no es rico, es en cierto modo obligatorio para el autor del proyecto darles mayor capacidad de la que por el momento necesitan, es decir, prevenir lo que seria facil sucediera..."

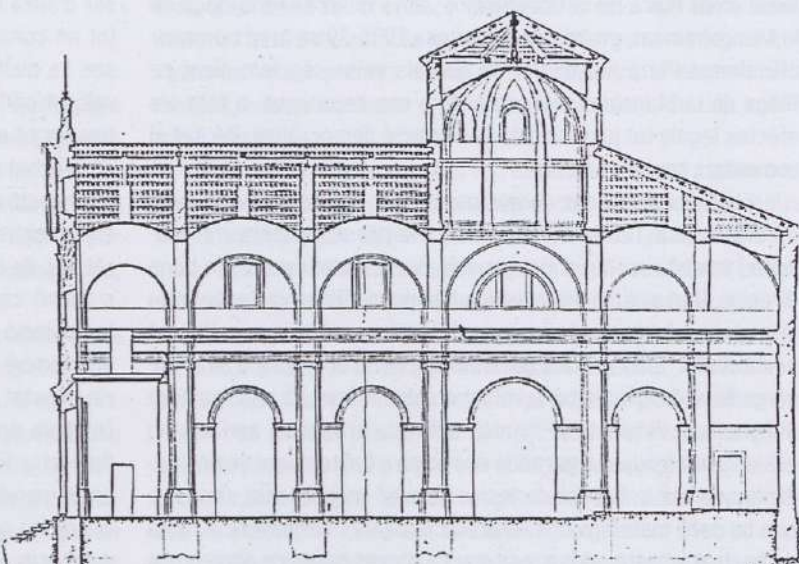
Proyecto de una iglesia parroquial de capacidad para 4000 personas para el pueblo de la Floresta.

Sección transversal por C-D.

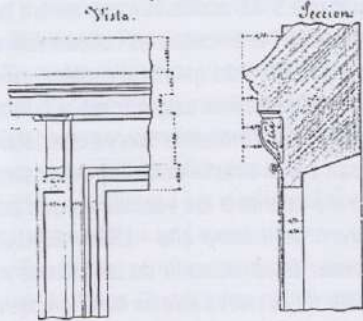
Sección longitudinal por A-B.

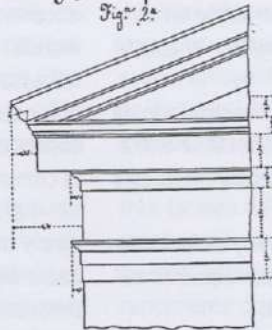
Escala de 0 a 10 metros

Iglesia parroquial para el pueblo de la Floresta.

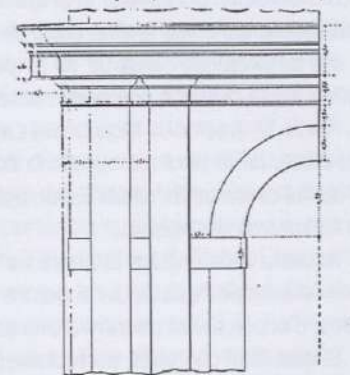
Decoracion de la puerta de entrada. (Fig. 1.ª)

Cornisa y fronton que corona la fachada. Fig. 2.ª

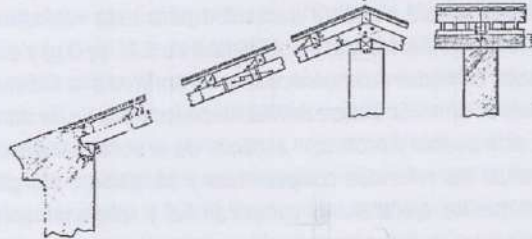

Decoracion del cuerpo superior de la torre. (Fig. 3.ª)

Armadura de la cubierta del templo. (Fig. 4.ª)

Seccion longitudinal. Seccion transversal.

Ensambladura de un tirante pequeño con un canto.

Fig. 6.ª

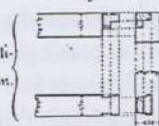
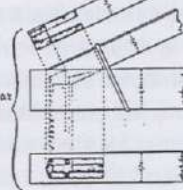

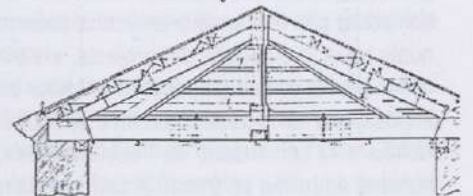
Fig. 7.ª

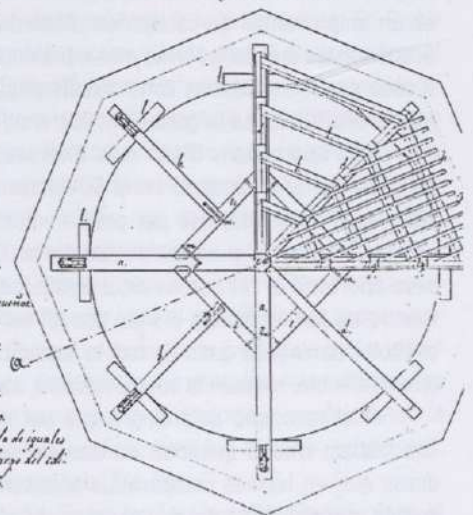
Ensambladura de un par con un tirante principal.

Armadura de la cubierta de la cúpula. (Fig. 5.ª)

Proyeccion vertical.

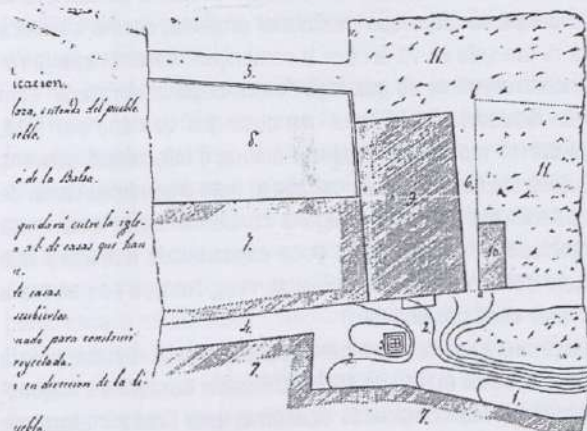
Proyeccion horizontal.

Explicacion.

- a. Tirantes principales.
- b. Tir. pequeños.
- c. Rodillos.
- d. Barra.
- e. Canto para asegurar los tirantes pequeños.
- f. Vigas o cerchas.
- g. Vigas para asegurar las cerchas.
- h. Lata o empujador.
- i. Letras para asegurar los tirantes.
- m. Bolavos o abocardados de hierro.
- W.D. Línea que corresponde con la de igual letra y señala el corte por el largo del edificio en la planta del mismo.

Pueblo de la Floresta.

ubicacion.
lugar, entrada del pueblo
villa.
de la Aldea.
quedará entre la iglesia
y el de casas que han
de casas
subdivididas
nada para construir
repetida.
en direccion de la li-
villa.

Escala de 10 metros para el plano

Escala de 10 metros para las fig. 1.ª y 2.ª
Escala de 10 metros para las fig. 3.ª, 4.ª, 5.ª, 6.ª y 7.ª

Leida 11 de febrero de
Agustin Llanusa

"Para la decoración interior del edificio se ha elegido el orden Jónico, en razón a que este reúne la hermosura y esbeltez necesarias, no siendo al mismo tiempo del coste que ocasiona el orden Corintio, que aunque es mas apropiado para edificios de esta clase, pues son la casa del mismo Dios, no obstante tuvimos en consideración al redactar el proyecto los escasos recursos de la población, así como la diferencia de debe haber entre un templo que se pretende construir en un pueblo pequeño y el que se destina a una ciudad o población numerosa."

"Arto 27. (memòria facultativa) La piedra de construcción de toda clase, tanto para mampostería como para sillería se extraerá de las canteras llamadas Esparraguera y Teixeras, situadas a dos kilómetros del pueblo..."

Aquesta referència a la pedra i a les pedreres, esdevé una prova fefaent de l'existència al nostre poble, ja par aquelles calendes, d'una activitat pedrera d'una certa entitat.

El cost final de l'obra, perfectament desglossat per partides explicades fins el mínim detall, entre les que també s'hi compten el seus honoraris, (el 10% del pressupost) és de 522.961'55 rals de bilió, xifra francament astronòmica per a la magra economia de la població: però aquest obstacle que uns anys endarrera es va entendre insuperable de totes totes. Ara semblava no causar gaire neguit als responsables locals ni a la junta administradora composta per tres membres votats unànimament pel veïnat els quals quan ja disposen del projecte, els plànols i el pressupost, convoquen la comunitat per tal d'informar els diners que de forma impositiva s'havia determinat amb quant havia de contribuir cada família a la construcció de l'església nova, a banda l'aportació humana en forma de treball gratuït que també és estimable. A la convocatòria dels responsables parroquials, la majoria de veïns responen favorablement al repartiment contributiu determinat en un ampli ventall de categories d'acord amb les possibilitats econòmiques que de la forma més equànime possible s'estimava a cada casa: els màxims contribuents pagarien 213 duros i els menys afortunats en pagarien un; entremig dels uns i els altres, hi trobem aportacions d'allò més diverses. En aquest aspecte, però, cal fer una excepció en el Sr. Rector de la parròquia, Mn. Lluís Gaya i Aiguadé, que per pròpia voluntat esdevé el màxim contribuent amb la quantitat de 300 duros. Condiciona, això sí, la seva aportació al fet que no sigui traslladat de a un altre poble mentre es fan les obres, o sigui que ell vol tenir el goig d'ésser el titular parroquial quan es faci la benedicció del temple nou... (comprensible, mossèn la vostra reserva, caratll).

Fet el recompte dels diners que pot aportar la comunitat, ens trobem amb la quantitat de tres mil set-cents vint-i-quatre duros que en termes comparatius suposen aproximadament la setena part del cost total de l'obra; però l'abismal diferència entre ambdues quantitats no fan minvar ni un dit l'optimisme dels organitzadors animats, ben segur, per la promesa d'intercessió que l'influent Duc de Medinaceli faria a prop de les altes esferes ministerials i de S.M. la Reina, si calia, a favor de les necessitats espirituals dels florestins. A aital efecte li és lliurat un complet «dossier» format per un detallat historial de la població i la seva evolució positiva, el projecte tal com l'havia presentat el Sr. Lamarca i la còpia de les actes i de tants i quants documents que donaven fe de totes les accions empreses amb la finalitat de poder gaudir del temple nou. Amb tan abundosa documentació el nostre personatge recolzaria la seva demanda d'ajut econòmic.

En un termini de temps més que raonable (hom serva el convenciment que en el nostre present no es resoluria més aviat un afer d'aquesta envergadura) el Duc de Medinaceli va complir honorablement la seva promesa d'intercessió, adreçant-la fins la més alta instància de la nació: S.M. la Reina d'Espanya. Estava en condicions d'apuntar alt i ho va fer sense reserves i, cosa millor encara, va aconseguir que S. M. acullís favorablement la seva demanda i determinés que de l'erari públic es concedissin els diners necessaris per tal que la Floresta gaudís d'església nova. Dòminol; aquesta vegada sí que havien caigut totes a borrasca...! La còpia de l'acta de la sessió informativa que va tenir el batlle amb la comunitat, expressa per si sola la veracitat del nostre relat:

"el Sr. Pedáneo dio cuenta a los vecinos de que por R.O. de diez y siete de febrero del mismo año -1864- S.M. (q D g) se habia dignado conceder la aprobación de los planos y cubrir el presupuesto del coste de la nueva iglesia bajo las prevenciones expresadas en los planos. En en su vista y respecto de que en la instrucción elevada a S.M. por estos vecinos se comprometieron y obligaron a contribuir con sus trabajos y con los de sus caballerías a hacer, y pagar en metalico y en joyas todo lo que se ha ofrecido al Gobierno, pero se redujo dicha promesa en obligación a Escritura. Por lo tanto deseando que se lleve a efecto la construcción de la Iglesia de tanta necesidad para este vecindario utilizando la gracia debida a la munificencia de S.M. (q D g) y que sea la fabrica en recuerdo imperecedero de gratitud a la Soberana y también al Exmo. Sr. Duque de Medinaceli antiguo Sr. jurisdiccional de este pueblo y protector especial de la obra ratificando y confirmando los referidos compromisos y obligación, otorgan y declaran que los ejecutaran y cumpliran fiel y religiosamente. Queriendo y para que consten y ninguno individuo pueda eludirlos, se levanta esta acta firmando todos los vecinos que saben y para los que no saben otros a su ruego y se levanta la sesión".

En aquesta ocasió el puntal era d'allò més fiable i tot donava entendre que en un prudent termini les campanes de la nova església manifestarien la joia col·lectiva amb un llarg repic a glòria... Però les campanes no van arribar a sonar mai! No hem trobat ni la més minsa referència documental que ens expliqui les causes determinants d'aquest descomunal fracàs; potser fóra més propi qualificar-lo de "real fracàs" si tenim en compte la posició del personatge que avalava el projecte, car no s'explica perquè ni tan sols es va arribar a començar l'obra. El que ja resulta incontrovertible és que algú "es va cagar a la ratiera" com diem per aquests rodals quan una cosa que es dona per feta, falla al darrer moment. L'absoluta manca d'informació que ens expliqui les causes tan sonat daltabaix, hem d'acudir al camp de l'especulació que emmeni a alguna conclusió lògica amb certa coherència, bo i reconèixer la poca capacitat de maniobra que disposem per transitar per aquest terreny, fet que ens aboca a contemplar dues possibilitats:

La primera, no descartable encara que molt remota, hauria pogut donar-se en el fet que els contribuents florestins s'haguessin desdit del seu compromís econòmic amb l'obra malgrat de l'acte legal que havien subscrit tot i ésser d'obligat compliment pel fet d'haver signat un document públic. La segona, bona part més complexa que l'anterior, però al nostre entendre amb més possibilitats de versemblança, l'adrecem a la situació política del país. Caldrà, doncs, donar una llambregada a la Història d'Espanya d'aquella època en un intent de descabdellar la madeixa,

sense que això pretengui donar la impressió d'una falsa erudició. No és el cas.

Quan tot just encetada la dècada del 60 del s. XIX la Floresta començà a remoure seriosament la idea de bastir una església nova, feia ben poc que s'havien produït uns fets d'armes molt positius per als interessos de l'Estat. Es tracta de la victoriosa campanya militar que van emprendre en terres marroquines els generals O'Donnell i Prim que van acabar amb el tractat de Wad-Ras (1860) en virtut del qual el govern del Marroc, a banda d'haver de fer al d'Espanya importants concessions territorials, es va veure obligat a pagar, demés, cent milions de pessetes, quantitat digna de consideració aquell temps.

Les victòries militars i els diners del vençut (qui perd paga, diu l'adagi) van establir una mena de treva entre les classes dirigents enfrontades contínuament per qüestions ideològiques (el regnat de la Reina Elisabet fou molt inestable). Possiblement aquesta parèntesi de tranquil·litat política fou aprofitada pel nostre valedor, el Duc de Medinaceli, per dur a terme la gestió i això explicaria bona part la pressa que s'entreveu per lligar el compromís real.

Arribats al 1864, data que la Floresta-Castellots (encara es deia així) aconsegueix l'aprovació del projecte per S.M. la Reina, comencen per Espanya noves dificultats a Mèxic, Xile i Perú, conflictes greus que reclamaran la presència militar espanyola en aquells països d'ultramar que acabarà, un parell d'anys després, amb el bombardeig de Valparaíso i Callao, mentre que a l'interior s'entraria en una preocupant crisi econòmica puix la subvenció de tota aquesta enorme moguda militar va esgotar les reserves monetàries de la Nació, no quedant ni una minsa escorrialla per a l'església del nostre poble. Aquesta delicada situació no ajuda pas a asserenar els ànims dels polítics; ans el contrari, són causa de greus tensions que generen sovintejats canvis de govern encapçalats per militars que, amb el seu acostumat mal estil per a comboiar la cosa pública, no aconsegueixen altra cosa que emmenar la nació cap a la bancarrota i vers un carreró sense sortida. Una mena de funambulisme polític va servir el precari equilibri polític fins el setembre del 1868, data en que el general Serrano dóna el cop d'estat conegut com "la revolució de Setembre" i destrona la Reina Elisabet que marxa cuita-corrents cap a l'exili a París posant fi de manera precipitada a 25 anys de regnat d'aquell convuls s. XIX.

No cal dir que les conseqüències de la nova situació política foren catastròfiques per a la gent de la Floresta i no gens més favorables pel Duc de Medinaceli que va perdre tot el cabal d'influència que tenia a la cort reial, posició de privilegi que ja no recuperaria mai més. És ben clar que la feligresia es va anar desanimant així que passaven els mesos i no es feia efectiva la promesa reial; però com que l'esperança és el darrer que es perd, encara es confiava mínimament que en un moment donat S. M. podria fer honor al seu compromís, però el cop d'estat del general Serrano va suposar el tret de gràcia que va acabar per sempre més amb les il·lusions de la nostra gent que es van quedar sense església nova quan tot donava entendre que podia ser una plaent realitat. Per un altre costat, uns o altres van haver de pagar els plats trencats d'aquella empresa fallida com és p.e. els serveis del Sr. Lamarca per la redacció del projecte i tot l'enrenou burocràtic que pensem no va sortir gratuït. Cornuts i pagar el beure, vaja... Com que les desgràcies no venen mai soles i per si

faltava quelcom més per acabar d'esclafar la ja precària moral de la comunitat, l'hivern del 1869-70 uns freds extremadament rigorosos van causar greus estralls a les ufanoses plantacions d'oliveres comarcanes, deixant la economia pagesa al llinar de la misèria per uns quants anys car les oliveres triguen molt en recuperar-se d'un estrall d'aquesta mida. Déu n'hi do...!

Van passar més de vint anys sense que ningú prengués la iniciativa emmenada a pal·liar el greu dèficit d'espai de la que seguia aplegant els feligresos malgrat la limitació. Efectivament, no és fins el 1891 quan es reprèn (d'una forma molt tímida, tot s'ha de dir) el segon intent d'obrar un nou temple superat mal que bé l'estrepitos desencís del primer. Hi ajuden positivament tres factors de cabdal importància que afavoreixen un redreçament econòmic prou estimable: el primer, és la total recuperació de les plantacions d'oliveres que els anys de plenitud oferien uns rendiments d'allò més engrescadors; el segon, és l'adveniment del ferrocarril entès com un modern sistema de transport que permetia el trasllat ràpid de tots els productes fins els grans centres de consum, fet que dinamitzà el comerç d'una manera insospitada; i el tercer, conseqüència directa d'aquest important avenç, és un creixement i una extensió espectacular de la indústria de la pedra local enclaperada fins aquell present en un àmbit geogràfic bona part més reduït, fet que genera una economia molt més àgil que la provinent de l'agricultura, feixuga en raó a la seva dinàmica operativa.

Per una altra banda, cal tenir present que l'atenció del servei de l'estació del F. C. suposava la incorporació al cens municipal de tres o quatre famílies vingudes d'altres regions de l'Estat. Tot en conjunt determinava que la Floresta comptés amb una població de fet estimada en 500 habitants i, més que mai, era una necessitat objectiva disposar d'una església més espaiosa. El dia 10 d'abril del 1891 lliura visita pastoral a la parròquia el Sr. Bisbe de la diòcesi Dr. Josep Messeguer i Costa per tal d'administrar el sagrament de la confirmació als joves i adolescents, festa solemne i multitudinària alhora i el prelat constata en primera persona el problema que genera l'excessiva petitesse de l'església, motiu que l'anima a plantejar als assistents a prendre una decisió que solucioni definitivament la més que evident mancança d'espai eclesial. Així es manifesta el Prelat:

"Hemos visitado la iglesia predicando y confirmando en ella; observamos que ya es pequeña para el vecindario por lo que excitamos el celo de los fieles y su acendrada piedad de que nos han dado prueba evidente, esperando que arreglarán las diferencias que pueda haber y se resolverá la edificación o ampliación de la actual para que puedan cumplirse bien los deberes religiosos". (Llibre de Decrets Parroquials. Fol. 50)

Les paraules del Sr. Bisbe revifen la vella qüestió, però al mateix temps activen una polèmica no gens positiva de cara a aconseguir un resultat pràctic: mentre una part del veïnat entén que la millor solució està en bastir un temple nou, una altra és de l'opinió que amb un eixamplament de l'actual fóra suficient per pal·liar l'inconvenient. Els uns s'obrien cap el futur amb un projecte més costós i els altres sortien momentàniament del pas proposant quelcom més factible des del punt de vista econòmic. No cal dir que ambdós punts de vista eren prou respectables, però una opinió pública dividida com era el cas, és el millor camí per no fer res; per això no ens ha d'estranyar que quan el dia 31 de maig del 1894 el Sr. Bisbe torna a rendir visita pastoral,

ensopega frontalment amb la mateixa problemàtica que havia observat tres anys abans. En aquesta ocasió S.I. es manifesta en els següents termes:

"Hemos visitado la iglesia predicando y confirmando en ella y cumpliendo lo demás prescrito en el Pontifical; observamos que nada se ha hecho con respecto a la indicación que estampamos en la anterior visita sobre la construcción de la nueva iglesia y habiéndonos convencido nuevamente de la urgencia de esto por la pequeñez de la actual y distancia del caserio, encargamos al Rdo. Párroco se lleve a la práctica lo que hemos manifestado de palabra a las Autoridades al pasar haciendo la entrada por el solar comprado ya con este objetivo. Deseamos vivamente que se abran los cimientos y aunque de pronto no se pueda hacer toda la obra, es indudable que viéndola comenzada se animaran los fieles poco a poco, con la cooperación de todos y mas si se adopta el medio de imponer algun tributo y arbitrar algun recurso con eficacia se conseguirá verla levantada, pero es necesario para ello no arredrarse por nada, ni detenerse ante dificultad alguna". (Llibre de Decrets Parroquials, fol. 52)

Aquesta vegada el Sr. Bisbe es decanta clarament per una de les solucions que estan en joc i, alhora, es permet de proposar unes mesures per a resoldre la qüestió econòmica, però es guarda com d'escaldar-se de manifestar l'ajuda que pensa concedir el bisbat a l'obra, ni tan solament si és que de veritat pensa ajudar. Cal predicar amb l'exemple Il·lustríssim Sr. si es tracta de fer colla...

Com és de suposar, les propostes que fa el pastor diocesà no calen massa fondo en l'ànim dels ciutadans doncs no acaben de veure clar allò d'acceptar uns tributs i altres formules d'aquesta guisa per poder finançar l'obra; entre altres coses perquè en aquesta classe d'operacions a la fi sempre en surten perjudicades les famílies menys podents car, proporcionalment, són les que paguen el percentatge més elevat del pressupost en benefici del que en bona llei haurien de pagar les més riques que, ben mirat, són els eterns administradors de la cosa pública i fan el repartiment de les despeses locals al seu antull i profit. Això per un costat; per l'altre, hi ha una part del veïnat —ja ho hem dit— que preferiria remeiar el mal amb una ampliació. Per a aquests, el suggeriment episcopal no fa altra cosa que radicalitzar-los en la seva posició, arribant a produir-se enfrontaments interveïnals tan lamentables com inoportuns que en res poden ajudar al bé comú.

Una vegada més el temps va passant sense que es produeixi cap mena d'avanç en qualsevol dels dos projectes contemplats, o sigui, ni es construeix ni s'amplia. No podem dubtar que el Dr. Messeguer i Costa en preocupa fermament de la nostra problemàtica, per quin motiu el dia 5 d'abril del 1899 torna a visitar la Floresta i insisteix novament sobre el tema de la construcció d'un temple nou com queda de manifest en el document que transcrivim:

"Sobretudo lo que encargamos mucho es que no se quede en serias ilusiones y proyectos inútiles lo que habíamos hablado con las autoridades y mayores contribuyentes sobre la construcción de una nueva iglesia, como ya hemos indicado en las anteriores Visitas. Es una urgencia que cada día aparece mas evidente, por lo tanto la honra del pueblo está empeñada en ello. Por nuestra parte, aunque es público y notoria que en bien de la Diócesis hemos hemos comentado empresas superiores a nuestras fuerzas, ayudaremos a ésta con el mayor gusto, pero esperamos se ten-

drá en cuenta nuestra especial situación. Deseamos vivamente bendecir la primera piedra; dentro de poco al terminar la visita el Rdo. Párroco nos dará cuenta de los preparativos para llevar a cabo este deseo general del pueblo y nuestro, como la cosa mas importante para el bien espiritual y aun temporal de la Parroquia" (Llibre de Decrets Parroquials. Fol.52-53).

Finalment, l'il·lustre visitant es manifesta en uns termes als que la feligresia no hi estava acostumada puix promet ajudar l'empresa florestina d'una manera que hem d'entendre beneficiosa per a tots, però es reserva el dir com, quan i de quina manera deixant entreveure (molt subtilment, això sí) unes limitacions diocesanes que no permeten albirar grans il·lusions. Amb tot, creiem que és un fet remarcable i també digne d'agraïment que S. I. hagi lliurat tres visites pastorals al poble en el termini de vuit anys i aprofitar l'avinentsa per incidir i insistir de forma expressa sobre el projecte de bastir una nova església. Com que s'entreveu una possible ajuda per part del màxim responsable diocesà, finalment es pren el determini majoritari de començar quelcom. "A la tercera va la vençuda" diu l'adagi i la gent fica mans a l'obra acceptant per bona el suggeriment que havia fet el Sr. Bisbe en la segona visita pastoral consistent en obrir les rases dels fonaments, de moment, amb la confiança que això esperonaria les voluntats dels qui s'havien decantat per l'opció d'eixamplar l'església actual, i l'obra no s'aturarà fins restar definitivament acabada.

Desconeixem per complet els criteris de construcció que pensen seguir-se en aquesta ocasió. No sabem si hi ha un projecte nou o continuen tenint validesa els plànols redactats el 1863 pel Sr. Agapit Lamarca (això darrer ho dubtem) o bé es confia l'obrament al bon saber d'un acreditat mestre d'obres capaç d'aixecar un temple sòlid i senzill al mateix temps el qual, evitant la sumptuositat innecessària i les dimensions tan exagerades de l'anterior, no es veïés privat de la ornamentació que li és pròpia. L'austeritat no està renyida amb la dignitat. Tampoc no descartaríem en aital sentit les orientacions constructives poguessin pervindre del propi bisbat. Sigui el que sigui, aquest punt no ha quedat aclarit de manera precisa; però sí que és cert que va començar la tasca carretejant pedra procedent de les pedreres de l'entorn més immediates al poble a fi d'optimitzar el transport; del vell poblat de Castellots també es va aprofitar la pedra útil procedent dels enderrocs que hi quedaven amb la idea d'emprar-la per reomplir les rases dels fonaments juntament amb la barreja de calç i de grava corresponents per tal de donar-hi la consistència més fiable. En pocs dies es va arrebregar una quantitat considerable de pedra que permetia començar la tasca en qualsevol moment. La col·laboració comunitària per a fer aquest tragi fou estimable oblidant, almenys en aparença, les rancúnies derivades dels contraposats punts de vista envers les dues solucions proposades per resoldre l'escassetat espacial del temple i sembla que tothom treballava amb un objectiu final comú. Sens dubte el veïnat havia retrobat el bon camí. *Gaudeamus!*

Hom té la impressió que tot el plantejament operatiu patia d'una perillosa improvisació que no podia contrarestar-se amb la bona voluntat col·lectiva incapaç de resoldre puntualment els lògics dubtes i la problemàtica que genera una construcció d'aital envergadura, mancança que reclama un esmerç de temps que alenteix la bona marxa de l'obra, però, malauradament, aquesta no fou la causa de que el projecte no arribés a bon port: aquell

mateix hivern que tancava la porta al s. XIX i obria la del s. XX, altre cop un freds exagerats van tornar a malmetre les oliveres, semblantment com va ocórrer el del 1869-70, tirant en orris totes les il·lusions i les possibilitats per abastar-les en el termini d'uns quants anys. Una altra vegada ens hem quedat sense església nova! La pagesia comarcana enceta la centúria amb una entrepussada verament preocupant des del punt de vista econòmic i l'ombra de la misèria torna a planar entre la classe pagesa nostrada que es veu obligada a fer mans i mànigues per sobreviure enmig de tanta adversitat. D'aquest flagell costa recuperar-se'n; només hi pot ajudar una climatologia molt òptima els anys a venir, però, pel cap baix suposa la pèrdua de tres o quatre collites d'olives que en definitiva és el motor que arrossega la economia dels pagesos garriguencs.

Com és de bon comprendre, arribats a aquesta crua realitat, no hi va haver batalla, ni bisbe, ni rector capaç de tirar l'obra endavant, motiu per la qual aquesta segona temptativa es veié frustrada amb l'inevitable desencís de tota la comunitat.

La pedra transportada fins al solar, que segons les previsions inicials havia de servir per emplenar els fonament i pujar algun tram de paret, va romandre en aquell indret una colla de setmanes en pacient espera de poder lliurar als florestins aquella utilitat per la qual fou carretejada fins allí amb l'idea de convertir-se en parets d'un recinte sagrat. Tan digne objectiu no va ser possible d'assolir per les causes comentades: poc a poc, els mateixos que li van dur i algun que altre aprofitat (fauna inextingible en qualsevol comunitat) van treure-la per usar-la en la construcció de cases i parets de patis puix la Floresta seguia creixent demogràficament fins el punt que al cens municipal en traspasar el llindar del segle, s'hi enregistren 524 persones. En la mateixa proporció creix urbanísticament eixamplant progressivament el seu perímetre físic. Sortosament no es va perdre tot... Al cap de dos anys en aquell indret no quedava ni rastre de res que pogués recordar que s'havia intentat edificar-hi una església.

SEGLE XX

El temps que tot ho cura va posar bàlsam a la ferida: les oliveres van superar el malastre en un termini de temps francament òptim; més endavant, la rovinada del 1907, espectacular per la gran quantitat d'aigua caiguda (algú va comparar-la amb la de Santa Tecla, però sense causar cap víctima ni danys irreparables com fou el cas) va garantir tres o quatre collites plenes que van retornar l'optimisme als soferts pagesos en equilibrar la seva malmesa economia. Tot just superada la primera dècada del nou segle, l'ajuntament empen obres importants per tal de dotar la població d'un abundós servei d'aigua tant pel consum domèstic com per a abeurar els animals i un rentador públic força espaiós, gaudi que ajuda a millorar la qualitat de vida de la comunitat. Aquestes instal·lacions foren reformades tant en el sentit pràctic com en l'estètic el 1921 convertint les tres fonts, els abeuradors i el rentador en llocs francament acollidors. Vers el 1914 arriba a la Floresta la electricitat, importantíssim avenç tècnic quina importància i incidència positiva en la vida de la població és poc menys que indescriptible doncs va suposar una revolució de tot ordre i un canvi radical d'hàbits i de costums, semblantment com

va fer-ho al seu dia l'adveniment del ferrocarril, fet cabdal que va col·locar el nostre poble en la línia de la modernitat.

L'electricitat era subministrada per l'empresa "Baiget" de les Borges que tenia una petita central generadora no gaire lluny de la Floresta alimentada per l'aigua del Canal d'Urgell. Un altre esdeveniment d'aquella època digne de consideració, és la fundació de la "Cooperativa del Camp de Sant Isidre" formada inicialment per poc més d'una vintena de socis que, amb un esperit de solidaritat exemplar, defensaven col·lectivament els seus interessos contra l'especulació que individualment els sotmetien els fabricants d'oli locals. Per bé que tan valenta iniciativa ensopegués inicialment amb la incomprensió de més de quatre i amb l'oposició frontal dels qui es consideraven perjudicats, cert és que poc a poc va augmentar la massa social fins convertir-se la Cooperativa en l'única fabricant d'oli de la població. Un altre fet interessant a considerar d'aquella segona dècada tan moguda, és que a conseqüència de la primera guerra gran (1914-18) en que la nació espanyola hi va romandre neutral, els productes alimentaris es van revalorar de forma prou ostensible atès que els països bel·ligerants havien arruïnat gran part de les seves collites i necessitaven productes de primera necessitat amb tota urgència, situació lamentable però que de retop va beneficiar els nostres productors. "No hi ha mal que per bé no vingui", diu la saviesa popular.

La coherència del nostre treball ens obliga a fer esment d'un altre fet d'àmbit local que donaria protagonisme i transcendència a un personatge públic que esdevindria l'àrbitre indiscutit per bé que molt discutible, del tercer projecte per construir una església nova: es tracta del Sr. Rector de la Parròquia, Mn. Jaume Vidal i Esteve.

El 1911 mor a la casa rectoral Mn. Joaquim Quintillà i Llarí, l'ancià sacerdot que havia tingut cura espiritual dels florestins durant més de 26 anys; provisionalment s'encarrega del servei parroquial Mn. Ferran Sans fins que al febrer del 1912 pren possessió el nou Rector, el Rvnd. Mn. Jaume Vidal. El nou capdavanter de la parròquia de Sant Blai de Castellots-la Floresta resulta ser l'antítesi del seu venerable predecessor. Per començar, era molt més jove i, per aquesta raó també era molt més dinàmic i emprenedor; tot el que el primer tenia de pacífic, el segon ho tenia de d'iracund; el tarannà dialogant de Mn. Joaquim, contrastava amb l'autoritarisme absolutista del nouvingut: la seva paraula era la llei i no admetia cap mena de contradicció per lògica i raonable que pogués ser; si el que ens va deixar era tímid i conciliador, el que va venir era expeditiu i provocador. És ben clar que solament amb aquest bagatge personal el reverend no hauria pogut anar pel món i en honor a la veritat s'ha de dir que disfressava o contrapesava aquesta part negativa de la seva personalitat amb una intel·ligència viva, un compliment puntual i rigorós de la seva feina, un gust exquisit en organitzar les solemnitats i les cerimònies parroquials i una singular capacitat d'organització que fóra pecat negar-li; endemés, era pulcre, ordenat i refinat en les formes... sempre que no el contradiguessin.

El personatge en qüestió, amb les seves llums i les seves ombres, quan s'arriba als voltants del 1919, pren la iniciativa d'engrescar els ànims comunitaris i planteja la construcció d'una església nova. L'hi ajuden de valent la bonesa econòmica que gaudeix el poble aquell temps i la seva reconeguda capacitat or-

ganitzadora. La primera mesura que empren, és el nomenament al seu antull de la comissió gestora encarregada de l'execució de l'obra en la que aconseguix embolicar-hi al batlle, al jutge i les persones que per una o altra raó en aquell moment eren les més representatives del poble, amb el qual va aconseguir la creació d'un bloc monolític de responsable sense possibilitats que s'hi pogués obrir cap esclatxa opositora tota vegada que els comissionats controlaven majoritàriament les institucions públiques i ho feien amb tota autoritat.

Aquesta primera jugada li va sortir rodona del tot i la gestió va assabentar-la puntualment al Sr. Bisbe de Lleida, el Dr. Josep Miralles i Sbert el qual, amb la prudència que acostuma a esmerçar aquesta bona gent en assumptes d'aital envergadura, no va trametre la resposta que hi pertocava fins al cap d'un any i mig. El document que en dona fe ho explica així:

"SECRETARIA DE CÁMARA DEL OBISPADO DE LÉRIDA

En la instància de Vd. de fecha 23 de diciembre de 1919 obra el decreto que a la letra dice así:

Lérida 25-12-1919.- Aceptando con gusto y bendiciendo con efusión el laudable proyecto de erigir en la Parroquia de San Blas de la Floresta nueva iglesia que sustituya la actual, cuya insuficiencia para las necesidades espirituales de aquella feligresía es evidente, confirmamos la elección de Junta gestora hecha en el día de anteayer en la forma expresada en la precedente instancia.

José, Obispo de Lérida. Rubricado y sellado.

Dios guarde a Vd. muchos años. Lérida 23 de Junio de 1921

Juan Bibiloni, Pbro.

Rdo Sr. Cura Parroco de la Floresta "

(Llibre de Decrets Parroquials. Fol. 59)

Que havia succeït durant el període que va des de la notificació lliurada pel Sr. Rector a l'autoritat diocesana, fins que el prelat es digna a fer-li arribar la resposta? Doncs no va ocórrer altra cosa que la comissió va anar treballant fent tota mena de gestions per resoldre la qüestió econòmica, del finançament de l'obra, tema sempre conflictiu i problemàtic; amb tot hi ha constància que amb mesures de caràcter impositiu ben acceptades per la majoria de la població i algunes ajudes provinents de l'Administració, es podria edificar el temple.

Referent a la part tècnica, no hi ha indicis que s'encomanés la redacció de cap projecte a un professional de la construcció i és un fet comprovat que el redactat pel Sr. Lamarca el 1863 no es va arribar a considerar com una possibilitat en aquest tercer intent. Per aquest costat els comissionats van ficar en evidència que en realitat no sabien el terreny que trepitjaven: hi ha coses que és impossible resoldre-les ni amb la millor bona voluntat que havien demostrat a bastament gaudir, i és fa imprescindible confiar-les a persones tècnicament ben preparades. En aquest sentit es va errar completament el camí.

Com que tenien seriosos dubtes sobre el tipus d'església a construir, els responsables de l'obra van iniciar una mena de peregrinació visitant esglésies de diferents pobles per si en trobaven alguna que els pogués agradar com a model per al nostre, tal vegada, potser, amb l'idea de un cop ficats d'acord, encomanar a un arquitecte l'aixecament dels planols-còpia d'un edifici concret. Fer coincidir els punts de vista personals dels respectius membres de la comissió gestora fou una tasca molt laboriosa i es van neces-

sitar hores i hores de diàleg i de reflexió. Finalment, (ens consta per testimonis que van viure directament aquella experiència) es va arribar a un consens puix per damunt de qualsevol diferencia personal, va prevaldre el sentit comú amb la ferma voluntat de tirar l'obra endavant, comptant, com s'ha dit, amb el recolzament popular que és cosa important. N'hi havia ganes, vaja...

Vet ací que quan s'estava a punt de resoldre els tràmits administratius i d'organització operativa i ja es pensava en un imminent començament de l'obra al mateix solar que en el dos intents anteriors, surt el Sr. Rector amb l'exigència irrevocable, car no pensa transigir ni un dit ni fer la més petita concessió en la seva demanda: el reverent vol que abans de ficar una sola pedra a la projectada església, primerament es construeixi la nova casa rectoral aprofitant per aital comesa una casa vella propietat de la parròquia situada al carrer Major (actualment al n. 10) a pocs metres d'on es pensava bastir el nou temple.

Com és de suposar, l'actitud de "plantar el carro davant dels bous" observada pel mossèn ja des del començament, no agrada gens als comissionats que s'esforcen inútilment en fer-li entendre que ja es té present que la construcció de l'església comporta implícitament l'obrament de la casa rectoral degudament condicionada per acomplir dignament la comesa d'ésser la residència del capellà i les activitats pròpies del seu càrrec. El que no s'accepta, per començar, és l'ordre de prioritats que el Sr. Rector tracta d'imposar d'una forma tan desconsiderada doncs els responsables, amb bon criteri entenen que l'objectiu primordial és, per damunt de qualsevulla aspiració de tipus personal, la construcció de l'església, punt de vista lògic compartit unànimement per tot el veïnat.

Ningú es nega a resoldre la qüestió de la nova rectoria ni s'oblida de la conveniència de situar el responsable parroquial físicament el més a prop possible dels feligresos a fi de poder atendre prestament les necessitats d'ordre espiritual que es presentin; però... primer és el primer; d'altra banda, cal recordar que la rectoria existent lliurava un bon servei a l'usuari i no hi havia raons objectives que recolzessin l'actitud de Mn. Jaume que tampoc no la justificaria amb l'excusa d'un possible aïllament puix està ben clar que ningú no pretenia aïllar-lo ni cosa semblat pels motius abans esmentats. Davant la posició sorruda del sacerdot, s'hi estavellen tots els arguments de diàleg cercant, ensems, les possibilitats de persuasió en aquelles persones que hi tenen més facilitats d'accés a fi de convèncer-lo fent-li veure, de retop, l'absurd de la seva pretensió i també les conseqüències que se'n podria derivar d'un comportament d'allò més inflexible que no dona alternatives de solució. Tota gestió en aquesta adreça esdevé inútil: els raonaments més vàlids i les garanties d'atendre degudament la seva futura vivenda ensopeguen indefectiblement amb el dilema que ell ha plantejat: "o es fa primerament la casa rectoral o no es fa res"; així de clar i de contundent alhora. Era, evidentment, un enfrontament obert. El poble, amb tota dignitat va dir ¡NO!, doncs va preferir no gaudir d'església nova que sotmetre's a la tirania d'aquell personatge superb i excepcionalment desconsiderant que donava proves d'un gran menyspreu envers la població que ja feia uns quants anys el suportava amb franciscana paciència. Decididament, la Floresta no podia acceptar ni en el fons ni en la forma aquell repte humiliant. Fins ací havíem arribat... Algú, amb comprensible curiositat, pot preguntar quina o quines raons explicarien l'inacceptable exigència del Sr. Rector impròpia, d'altra banda, d'un home de la seva intel·ligència en dificultar greument

sinó impedir una obra de la que ell mateix n'hauria de sortir el més beneficiat ja a curt termini. Òbviament, ell no en va argumentar mai cap de motiu ni va donar mai cap mena d'explicació a ningú; en principi perquè no era home de donar cap mena d'explicació d'allò que feia o bé deixava de fer, i després, perquè els veritables motius de tan injustificable actitud no els podia explicar... però tot-hom els sabia. El reverend, al cap de poc temps de fer-se càrrec de la parròquia va entaular relacions sentimentals (i per extensió de les altres, és clar) amb una senyora del poble procedent de "casa bona" emmaridada també en "casa bona" segons l'expressió de l'època. Aquesta singular parella va viure intensament una llarga relació francament escandalosa, fet que era de domini públic perquè va transcendir al carrer per causa de comportaments deplorables per part dels interessats, entenent-hi també per tal el marit burlat, i pel naixement d'un fill que, anys a venir, esdevindria el viu retrat de pare biològic fins l'extrem que en alguna ocasió més d'un els va confondre

La llar profanada pels amants, es trobava certament distanciada de la residència del Sr. Rector que havia de fer mans i mànigues per accedir-hi, comparables a les que havia de fer ella per anar a casa d'ell; però ni la més estricta discreció podia dissimular les trobades. Ben mirat, la distància dificultava l'encontre dels enamorats que havien de valdre's de qualsevol subterfugi per entrar en contacte. Aquesta era la situació personal del nostre protagonista en aquell moment; però si aconseguia l'obrament de la nova casa rectoral, això el situaria a pocs metres d'on residia l'enamorada; d'ací la seva pressa en assolir aquest objectiu abans de l'església, car tenia ben clar que tots els recursos econòmics s'esmerçarien (fins i tot en mancarien) si es volia acabar el temple com cal. En definitiva el capdavanter parroquial no volia perdre aquella oportunitat d'or que el situaria tan a prop de la dama que li feia perdre l'esma; però la comissió parroquial que, al cap i a la fi representava la voluntat popular, no va voler transigir en la inacceptable exigència de Rector, entre altres motius també per no fer-se còmplice d'aquell afer forassenyat que ell mateix havia creat. L'"impasse" estava servit.

Al començar la tardor del 1921 encara no està exhaurida totalment la idea de construir la nova església perquè, malgrat les greus dificultats comentades, la gent més entusiasta serva l'esperança de poder aconseguir aital objectiu, però vet ací que com si el destí volgués dir la darrera paraula per finalitzar aquell diàleg de sords, es produeix un flagell d'ampli abast territorial quines conseqüències foren altre cop desastroses per a la pagesia i per tota la gent que de forma directa o indirecta vivia de l'agricultura.

Aquell any la climatologia havia acompanyat la tasca pagesa de manera satisfactòria: la bondat del temps unida als efectes beneficiosos d'unes pluges caigudes oportunament, anunciaven una bona collita d'olives i, alhora, esdevenia un veritable regal a la vista la contemplació d'aquelles plantacions d'oliveres carregades de fruit d'allò més ufanós que pregonava la bondat de l'anyada. Els entesos, demés, predeien una altra excel·lent collita per l'any següent davant l'òptim estat físic dels arbres. De cop i volta i de forma talment sobtada (en aquella època no era possible de fer les previsions del temps tan precises ni amb l'anticipació que es fa actualment) uns corrents d'aire d'origen polar van envair el país essent la causa d'una extraordinària davallada de la temperatura ambiental fins arribar a massa graus per sota

del zero en el decurs de poques hores, passant d'un ambient més aviat suau per l'època al fred més rigorós. Fou un veritable desastre quines males conseqüències no van trigar gaires dies en fer-se evidents doncs els arbres, a causa de tan brutal escomesa van canviar completament d'aspecte i de color passant d'un verd esclatant a una grogor cadavèrica; les fulles llueïents i plenes de vitalitat, prompte van quedar eixutes i caragolades; les rames es van clivellar com si haguessin estat sotmeses a l'acció d'un foc devastador.

Un calfred angoixant va recórrer dalt a baix l'espinada de centenars de pagesos en constatar de forma incontrovertible que la majoria d'oliveres de la comarca eren mortes. La imatge que oferien servant encara el fruit ja malmès, era certament descoratjadora; apocalíptica, segons la opinió dels nostres pares que servaven record inesborrable de tan solemne malvestat d'una magnitud incomparablement superior a les gelades del 1900. Això succeïa el dia 9 de novembre del 1921, festa del Sant Crist de Balaguer, ben recordada per aquestes terres doncs en el decurs dels anys bon nombre de florestins s'havien traslladat a la capital de la Noguera per venerar la sagrada imatge. Des d'aquest fet que comentem, la data va ésser recordada amb l'amarguesa pròpia del cas. En comentar anteriorment flagells de semblant faisó, ens estalvia ara descriure'n les conseqüències negatives que comporta, pensant que el lector sabrà considerar-les objectivament. Afegeixo, això sí, que al malastre comentat el van seguir uns anys de sequera preocupants que van retardar més del compte la correcta recuperació de les oliveres. Les desgràcies mai no venen soles...

La Floresta va quedar anorreada per la calamitat; la torba imatge de la gana tornava a planar al damunt de moltes llars i de manera més acusada en aquelles que com únic suport econòmic el tenien en l'esmentada collita, i així també per aquelles famílies més desfavorides que apuntalaven llur supervivència en el jornal bo i pensant que la recollida d'aquest fruit garantia feina tres o quatre mesos. Tan precària situació va ésser el motiu que algunes famílies deixessin definitivament el poble i que molta gent jove cerqués treball temporal en altres indrets. Donades les circumstàncies, es veu ben clar que hauria estat inútil —fins i tot imprudent— parlar de la construcció de l'església nova ni de qualsevulla altra cosa que pogués suposar una despesa col·lectiva, motiu pel qual un silenci tàcit va deixar pas a l'oblit, havent-se perdut una oportunitat històrica immillorable d'aconseguir materialitzar un projecte que ja feia molts anys esdevenia una necessitat objectiva. Una veritable pena... És ben clar que el destí mai no va ser propici als desitjos de la comunitat florestina que ara, un cop més va tornar a ser la gran perdedora de la partida. Per la seva banda, encara que l'inefable Sr. Rector es quedés també sense la tan desitjada nova rectoria, va compensar en part la contrarietat comprant-se per al seu exclusiu ús i gaudi una ràdio-galena (així es nomenava un aparell de ràdio per aquelles calendes) que li va costar la no gens menyspreable quantitat de 700 duros! en moneda de l'època, una veritable fortuna per aquella comunitat empobrida i un insult als pobres de solemnitat que a la Floresta també n'hi havia. He emprat deliberadament el qualificatiu insult perquè el reverent en veure que no es podia sortir amb la seva, es va vendre la casa on pensava anar-hi a viure i una preciosa finca d'oliveres que formaven part del patrimoni del beneficiat parroquial. Ho va fer, com acostumava, per real decret sense con-

sultar amb ningú. Del producte d'aquesta doble venda va pagar la ràdio galena, moderníssim aparell del que n'hi havia molt pocs en tota la província en aquell 1926. Geni i figura...!

Després del fallit intent del 1921, ja no se'n va tornar a parlar mai més de l'església nova a nivell col·lectiu ni tant sols al final d'aquella dècada quan ja s'havia recuperat la economia gràcies en bona part al gran dinamisme de la indústria de la pedra que vivia en aquell present la millor època de tota la seva història. La permanència a la parròquia del malcarat Sr. Rector que va boicotejar l'oportunitat més factible i els fets polítics que tanta transcendència van tenir en la vida comunitària (la dictadura del general Primo de Rivera, la República i, finalment la guerra civil) generadors d'enfrontaments, baralles, manipulació de voluntats i en definitiva l'empobriment material i espiritual de la ciutadania en general, van ésser els materials amb quins es va aixecar aquest mur de silenci mentre el poble seguia indeturable el creixement demogràfic.

La insuficiència del temple era palesa; només cal tenir en compte que hi havia el mateix espai disponible que el 1821 quan es va intentar ampliar-lo perquè es quedava petit, i ara amb un cens que quasi bé triplicava la població (620 persones el 1930, la màxima fita demogràfica de tota la història) no havia augmentat la disponibilitat espacial amb consegüent atapeïment humà en totes les cerimònies, fet que s'agreujava de forma molt acusada els dies de solemnitat fins l'extrem de quedar-se molt més gent al carrer que assistents als actes religiosos en la forma deguda. Arribats a aquesta situació, la necessitat d'un temple més gran esdevé pura exigència, però els aires no bufen favorablement i algun cop d'aire anticlerical adverteix els més agosarats que cal estar-se quiet. No fos cas... El gravíssim trauma de la guerra, contràriament el que va succeir en molts pobles, no va afectar gens ni mica l'estructura física del temple. Si per una banda, lamentablement, la gent de poc seny va cremar les imatges (la majoria procedents de la vella església de Castellots, d'un valor historicoartístic considerable) bona part de l'arxiu parroquial i una part dels objectes de culte, afegint-hi una corrua de profanacions mereixedores de la més enèrgica censura, en canvi l'església va ésser respectada no atrevint-se ningú a calar-hi foc ni a fer-hi cap altra malvestat, possiblement perquè a la majoria d'actors d'aquella tragèdia els esgarrapava la consciència el derruir el sagrat recinte on van ser batejats, confirmats, casats, etc. Solament les campanes, pel fet de ser de bronze, van pagar tribut a la contesa la qual cosa, de retop, va comportar la definitiva inutilització del rellotge després de més de cent anys de regular funcionament.

Als finals del 1939, el polèmic Rector Mn. Jaume Vidal va ésser foragitat de la parròquia. El sacerdot que va succeir-lo, Mn. Vicenç Puig i Bosch, hi va romandre sis anys, però durant aquest període no va encetar pas el tema de l'església nova. D'una banda la precària situació de la comunitat en aquella dura postguerra i la seva poca predisposició a no buscar-se més feina que la imprescindible va deixar les coses com estaven. Mitjan el 1945, Mn. Vicenç va haver de deixar el govern de la parròquia i el sacerdot que va succeir-lo, Mn. Agustí Soler i Llotge, de bon començament va seguir la mateixa estratègia de l'antecessor en el referent al tema que motiva el nostre comentari; però en arribar als finals de 1946 el veterà clergue, influït per la opinió dels nacional-catòlics

més aferrissats, va encapçalar una iniciativa que caminava en la direcció d'ampliar almenys l'església i, si la idea era ben acollida i degudament recolzada, no barrava el pas a la possibilitat d'obrar-ne una de nova i resoldre d'una vegada un problema que, com hem anat veient, feia més d'un segle que durava.

No és que aquell bon home s'agafés amb gaire embranzida aquell nou intent i l'entusiasme massa el compromís de carregar-se a l'espatlla el pes de la responsabilitat pròpia de l'afer, doncs no era capaç de realitzar tant esforç. El que sí va fer amb tota cautela era encetar diàleg amb aquelles persones que podien donar resposta positiva i efectiva amb la possibilitat de poder emetre un judici de valor envers el que realment es podia fer i com. Amb tota discreció (aquest Sr. Rector sempre va ésser molt discret) va iniciar els primers contactes vora els fills del poble, residents o no, amb més possibilitats econòmiques per tal de saber llur disponibilitat envers el projecte. Un dels consultats, el Sr. Joan Aixalà i Safont, un bon florestí resident a Barcelona des de feia uns quants anys, ric terratinent i exalcalde del poble, fent-se ressò de la proposta de Mn. Agustí, va adreçar al batlle de la Floresta una carta que s'expressava com segueix:

"Barcelona 2 de Febrero de 1947

Sr. Dn Ramon Vilaseca Solé

Alcalde Presidente de la Corporación Municipal

LA FLORESTA

Muy Sr. mio y correligionario: hace breves dias que el Rdo. Cura Párroco de esa estuvo en mi domicilio solicitando un donativo para la ampliación de la iglesia. Le manifesté que estas obras, a mi entender, y creo a buena parte de la población, lo veia con desagrado y que yo no estaba dispuesto a colaborar, teniendo en cuenta que he sido un entusiasta de que la Iglesia Parroquial estuviese en lo alto de la población, después de haber conseguido lo propio con las Casas Consistoriales y Escuelas. Siempre he creído que empezando una buena obra, Dios ayuda a verla terminada.

A Ud, Sr. Alcalde me dirijo, y al mismo tiempo lo hago al Sr. Cura Párroco, para manifestarle que para la construcción del nuevo templo en su solar destinado a la plaza (o en el que se acuerde), solicito la constitución de una Junta, y al firmarse el acta de constitución, entregaré la cantidad de petas 25000 Veinticinco mil pesetas efectivas, para que esta suma se invierta en un plazo máximo de seis meses en la construcción del nuevo Templo parroquial y casa rectoral, siendo esta mi única condición. Que estos trabajos, den principio seguidamente que esten verificados los planos por el arquitecto Diocesano. Los planos podrían ser de una sola nave, de construcción moderna y buen efecto. Desearía que mi decisión tuviera buena acogida, y aunque las colaboraciones sean muchas, o pocas, resulten satisfechos nuestros deseos de ver comenzada una obra que nuestros antepasados no pudieron o no se atrevieron a dar comienzo, y que este honor que a ellos no les corresponde, con la colaboración de todos, y la asistencia de Dios, veamos como empieza lo que no comenzó, y con la confianza de que la veremos acabada. Una simple valla o cerco, servirá para hacernos ver que tenemos una misión que cumplir y no dudo en poder ver la silueta del campanario y el tañir de sus campanas que alegre la hora de nacer y entristece en la muerte... Si es preciso, me pongo a su disposición para ponernos en contacto, preferentemente un día

festivo, y al mismo tiempo le autorizo pueda hacer pública la presenta carta y en espera de sus noticias, aprovecho gustoso para saludarle atentamente, suyo afmo. s.s.

q.e.s.m.

J. Aixalà

No cal dir que la lletra d'aquest bon ciutadà va ésser ben rebuda pels destinataris, no solament perquè connectava molt oportunament amb els anhels dels gestors de la nova iniciativa, sinó perquè també esdevenia un suport econòmic de gran interès si tenim en compte que els diners d'aquelles dates de referència no estaven desvalorats com ho estan ara, mantenint un poder adquisitiu que actualment envegem. Podem afirmar, només a títol de curiositat, que amb la quantitat que oferia el Sr. Aixalà es podien pagar a bastament un miler de jornals de paleta de primera categoria professional. Amb tot, l'exigència imposada per l'ofertor que era condició indispensable l'haver d'obrar església nova dalt del poble, va donar lloc altra volta a que es plantegés el vell dilema de si era més factible de fer una ampliació de la vella o bé construir-la nova. Cert és que aquesta qüestió no va donar lloc a cap mena d'enfrontament ni de discussió, puix la gent més compromesa en l'afer va entendre que, donades les circumstàncies tan poc favorables del moment, ja fóra un èxit si s'aconseguia de fer una correcta ampliació amb la col·laboració de tothom: no passava per alt que la Floresta per diverses causes havia començat la davallada demogràfica que progressaria de cara l'immediat esdevenidor. Un cop es va prendre un determini concret, el Sr. Rector ho va anunciar a la feligresia, alhora que s'obria una subscripció pública on cada donant feia constar els diners o bé la prestació personal o bé ambdues coses al mateix temps amb que pensava col·laborar amb l'obra. Cada diumenge a l'ofertori de la missa major mossèn informava als assistents el creixement dels donatius que rebia durant la setmana, exercici d'una estimable transparència, però la gent en sa majoria poc acostumada al joc clar, enlloc d'apreciar el detall amb l'equanimitat que mereixia, poc a poc va adoptar una actitud de reserva en espera del que donaria l'altre i aleshores, per simple comparació de possibilitats calculades segons la particularíssima òptica personal, determinar el que havia de donar hom. Aquest fou el greu error de plantejament: poc a poc es fa present una abstenció en la llista dels col·laboradors i el projecte es va aturar sense que ningú fos capaç de reprendre la marxa. Va morir sense pena ni glòria...

Tot i que el fracàs més rotund fou el resultat de la gestió empresa el 1947, es veu que això no va ésser motiu suficient per escarmentar el Sr. Rector, les autoritats i la "gent de missa" doncs al cap de cinc anys (concretament l'onze de novembre del 1952) aprofitant l'avinentsa de la visita pastoral que ens va lliurar el Sr. Bisbe de la diòcesi, i havent constatat per si mateix sa il·lustríssima que el temple no podia aplegar tothom, els capdavanters florestins li van ficar en consideració aquesta insuficiència ja històrica, i sense fer gaires embuts, li van demanar una aportació econòmica important perquè unida a una previsible col·laboració popular es pogués resoldre definitivament el problema. En aquella època els aires del nacional-catolicisme eren molt favorables als jerarques eclesiàstics; per això, l'omnipotent Dr. Dn Aurelio del Pino Gómez va accedir complagut a la demanda dels nostres

representants, possiblement ben predisposat com estava per l'extraordinària acollida que li va dispensar la comunitat i el no menys extraordinari àpat amb que va ésser obsequiat. Tot eren garanties, camins oberts i facilitats per la bona disposició del prelat en resoldre quelcom, cosa que va emplenar d'optimisme l'ànim de la bona gent que l'escoltaven embadalits, fins el punt que més de quatre ja veien l'obra acabada. Santa innocència...

Van passar els dies i semblava que S.I. havia caigut en un pou sense sola doncs no va fer el mínim gest en el que fa a l'acompliment de la paraula donada a les autoritats de la Floresta. Havent passat un temps prudent, el Sr. Rector va demanar-li audiència amb la intenció de recordar-li el seu compromís moral, Naturalment l'audiència fou concedida; però quina no fou la sorpresa del prevere quan enlloc de trobar el suport previst, el Sr. Bisbe el va rebre i acomiadar amb pressa d'una forma no gaire acadèmica emprant una petita dosi de la immensurable reserva de mala bava que gaudia. Tan inesperada rebuda com l'inesperat comiat, va deixar anorreat al pobre Rector fins el punt de veure's incapaç de refrescar la memòria de l'irascible prelat que de forma tan expeditiva com desconsiderada s'alliberava per sempre més de la promesa que havia fet pocs mesos endarrera als nostres representants. Que malament va quedar, il·lustríssima, que malament...! Així es va acabar aquest breu capítol de la nostra història que, per cert, no fóra pas el darrer.

Tot just encetada la dècada dels 50-60 del passat segle, a la Floresta (com a la majoria dels pobles de la comarca) s'accentua el fenomen de la emigració que en anys successius prendria una revolada preocupant; la població minva d'una manera vertiginosa i sembla no tenir aturador fins el punt que en un moment donat ens fa témer per la seva pervivència a mig termini. Aquesta dura realitat es veu agreujada pel fet que la majoria dels emigrants són la gent jove de les cases; els uns per exercir a ciutat la professió que han estudiat; altres, en recerca de llocs de treball més ben remunerats i amb moltes més possibilitats d'aconseguir un esdevenidor amb més qualitat de vida per a ells i els seus fills de les que el poble oferia.

Aquest transvasament humà comporta una altra conseqüència negativa que és l'automàtic envelliment de la població doncs els que ens deixen, pel fet d'ésser joves, són els que tenen la capacitat de reproducció que, a la fi, és la que garanteix la continuïtat de les comunitats. Les dades censals que cada primer d'any donava el Sr. Rector a la feligresia eren veritablement aclaparadores: el nombre de difunts superava al de naixements. Si a aquest dèficit hi afegim les famílies que ens havien deixat durant l'any, el saldo resultant no invitava precisament als cànctics de glòria i no ens ha de sorprendre que en un parell de lustres el nombre d'habitants es quedés a la meitat dels sis-cents i escaig que tenia al 1930. Quan arribem a la dècada del 60-70 la emigració s'accelera i ens fica en alerta roja als que hem decidit romandre fidels als nostres orígens passi el que passi; però l'ombra d'un desdoblament perillós plana implacablement per sobre la comunitat i a voltes fa trontollar el nostre ànim. Només hi va faltar que a l'hivern del 1963-64 els intensos freds de finals d'any socarressin altre cop els olivers per acabar de posar ales als que algun cop havien contemplat la possibilitat d'anar-se'n. Bo i que l'esdevenidor s'albira ombrívol, també per aquelles dates comencem a intuir signes ine-

quívocs de canvis profunds en el que fins el present eren estructures monolítiques en els àmbits, social, polític, econòmic, religiós, catalanista etc. Els Beatles s'han consolidat com un fenomen de masses universal, a casa nostra la Nova Cançó compta de cada dia amb més adeptes i més intèrprets; el "desarrollismo" econòmic és una realitat que camina amb bon pas cap a la "societat de consum", precursora del que més endavant se'n diria la "societat del benestar", amb els matisos i precisions que s'escaigui fer. Els moviments socialment reivindicatius i les veus de protesta, es manifesten tímides al començar però es deixen sentir cada cop més, malgrat la dura repressió dels garants del règim que temen perdre el control absolut del domini polític. El camí encetat, però, no té retorn cap endarrera. En el sí de l'església catòlica també comencen a deixar-se sentir les veus dels sacerdots progressistes, i més d'ençà la convocatòria del Concili Vaticà II pel Papa Joan XXIII en un intent (no reeixit del tot, cert és) d'actualitzar la societat eclesiàstica enclaperada en els temps més obscurs de tota la seva història. El secular monolitisme deixa pas a una flexibilitat en matèria de fe i de costums, i també s'observen canvis profunds en els comportaments i les pràctiques religioses, animats bàsicament pel clergat jove que es mira el compromís cristià amb unes altres ulleres que els d'anteriors generacions, la majoria d'ells incapaçs de baixar del ruc i connectar d'una vegada amb la realitat del moment. Aquestes posicions tan poc coincidents són motiu de frecs insalvables amb els jerarques eclesiàstics i es comencen a donar els primers casos de secularització de joves sacerdots. L'agricultura tampoc no és aliena d'aquest corrent de modernitat que s'escampa com taca d'oli. Els carros i les mules comencen a ser substituïts per carretes i tractors, i tota una llista d'aparells de nova creació van arraconant els vells estris de la pagesia, aconseguint uns rendiments de treball incomparablement superiors amb un mínim esforç físic. Poc a poc el camp perd la seva poesia en benefici de l'ordre pràctic. Als pobles petits, també hi arriba el progrés malgrat l'espectacular davallada demogràfica que pateixen. La mà d'obra que s'hi queda té jornal pràcticament tot l'any, i econòmicament no ha de dependre exclusivament de la bondat de les collites per a subsistir que, en la majoria dels casos, passen a ser el complement que ajuda a pujar el nivell de vida a la gent que roman a les petites comunitats. Progressivament es fan presents a les nostres llars les motocicletes (més endavant seran els automòbils) que faciliten extraordinàriament la mobilitat de la gent, de la mateixa manera que s'hi fan els televisors, les neveres, les cuines de gas butà, les rentadores etc. que prestaran un servei impagable a les mestresses de casa en la seva feixuga labor quotidiana.

A poc a poc els pobles van assolir equipaments gràcies a les ajudes de l'Administració i la col·laboració interveïnal, és clar. A la Floresta, p. ex., el 1963 es posa en funcionament la xarxa de distribució d'aigua potable que arriba a totes les cases del poble, gaudi que suposa una gran comoditat per a tothom i, alhora, un estalvi de feina considerable. També es fan obres públiques que milloren l'aspecte físic i estètic i es troben ajudes i crèdits tous per millorar els habitatges. Tot plegat, en conjunt, escurça la distància amb les condicions de vida que gaudeixen els que ens han deixat... A ciutat no tot són flors i violes... Aquestes breus pinzellades emprades d'una forma molt succinta per explicar breument els importants canvis que viu la societat d'aquell present, em retornen altra volta al moll del tema que, com sabeu,

lector benèvol, és la construcció d'una nova església al nostre poble. Som-hi. A la primavera del 1963, deixa per voluntat pròpia el servei parroquial, el veterà Rector Mn. Agustí Soler i Llotge. Compta 78 anys, una salut molt delicada que limita el correcte exercici del seu ministeri i una dificultat quasi bé insalvable per trobar una persona que pugui atendre'l amb una certa garantia de qualitat; donades les circumstàncies, decideix anar-se'n cap a Lleida al seu pis i, al cap d'uns mesos ingressa a la residència de sacerdots ancians on hi morirà el 1968.

El successor de Mn. Agustí Soler en el servei a la parròquia, fou Mn. Josep Traguany i Cases, el Rector més jove de tota la història local: tenia 32 anys. El nouvingut connecta fàcilment amb tota la comunitat gràcies al seu caràcter obert i bonhomí, lluny, molt lluny de l'encarcament i distància en el tracte dels seus antecessors. Serva bona relació amb tothom tant amb els missaires de tota la vida, com amb els que es prenen la pràctica religiosa amb una certa indiferència que, val a dir-ho cada cop som més colla: no té per més bons els uns, ni per més dolents els altres senzillament, respecta la llibertat de tots.

Mn. Joseph, demés, aporta una novetat inesperada: és propietari d'un automòbil (cosa quasi bé insòlita a l'època) que usa quan el necessita, és clar, però vehicle i conductor sempre estan disponibles per atendre una urgència o una necessitat puntual a qualsevol veí del poble i ho fa sempre amb tota generositat. Evidentment, no es tracta d'un servei de taxi, doncs és ben bé una altra cosa. Per una altra banda no se li fa cap costa amunt els dissabtes a la nit i alguns diumenges havent dinat, anar una estona al cafè a fer la partida de "botifarra", entreteniment del que n'és un hàbil jugador. Si es fa alguna festa al camp i hi és convidat, accepta la invitació si els seus deures ministerials li ho permeten; en definitiva, no defuig mai el contacte amb la gent. Sempre que pot, treballa de electricista en instal·lacions domèstiques doncs té bones nocions d'aquesta professió, de la mateixa manera que fa repàs als estudiants que havent suspès alguna nota al exàmens, necessiten estudiar per recuperar-les. Tot plegat, demostra una altra manera d'entendre el servei a la comunitat que, val a dir-ho, desperta recels a més de quatre. Comprensible, bo i tenir en compte que Mn. Josep no fa cap mena de trencament amb els costums, normes i festes parroquials tot i que el Concili Vaticà II que se celebra a Roma per aquelles calendes, fa propostes de reformes força agosarades en aital sentit. Vindran més endavant. També és el primer Rector que durant quasi bé un segle i mig, no observa inconvenients en el referent a la capacitat del temple. Ara, per obra i gràcia de la emigració (que continua) i de la creixent indiferència en la pràctica religiosa, esdevé cada cop més gran: poques vegades s'omple de gom a gom i, quan es dóna el cas, la majoria dels que es queden al carrer no se'n fan cap problema. Aquesta és la veritat.

Mn. Josep Traguany romandrà amb nosaltres fins els darrers mesos del 1967, doncs la superioritat decideix traslladar-lo a la parròquia d'Almatret, més gran que la Floresta. Serà el darrer prevere resident al nostre poble: a la diòcesi lleidatana comencen a fer-hi forat la manca de vocacions sacerdotals i, sobretot, la corrua de sacerdots joves que per una o altra causa decideixen penjar els hàbits per dedicar-se a una altra activitat. S'imposa, doncs, de fer una redistribució del clergat per atendre les necessitats espirituals diocesanes.

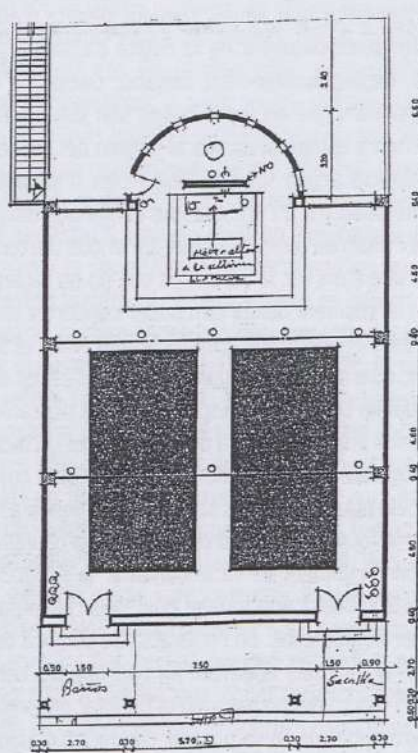
Per primer cop en dos segles, ens quedem sense capellà. L'espaiosa casa rectoral queda buida definitivament puix l'autoritat diocesana determina que, a partir d'aquell moment, atindrà la feligresia el Sr. Rector de les Borges. Aquest servei dura pocs mesos i, finalment, es responsabilitza del servei el P. Bernat Setó, superior del convent dels caputxins d'aquella ciutat i fill de la Floresta.

El nomenament del P. Bernat complau tota la feligresia sense excepció per raons òbvies, però també, demés, perquè pertany a una orde religiosa que des de fa més de quatre-cents anys es regeix per uns plantejaments democràtics que els fa estar en una línia avançada en el que fa al compromís cristià. Tan bon punt es fa càrrec de la parròquia, empen unes serioses reformes al temple d'acord amb les disposicions conciliars; d'aquesta guisa, es treu el vell altar major per bastir-ne un de nou de cara al poble, queda eliminada la trona, el "banc de l'ajuntament" i els altars laterals i, alhora es dota l'església d'una moderna il·luminació, millores que en conjunt determinen un notable canvi de la fesomia interior, bona part més d'acord amb la modernitat del moment que la fa realment acollidora. Qui ho havia de dir que tot fruit d'aquest gaudi inqüestionable, aviat es parlaria i s'emprendria l'obrament d'un església nova. Aquesta vegada agafa la iniciativa un altre sacerdot fill del poble i de la mateixa generació del P. Bernat: es tracta del P. Josep M. Solé i Solé, escolapi i, des de fa uns anys, capdavanter d'una parròquia a Los Angeles EE.UU. integrada majoritàriament per hispanoparlants de diverses procedències.

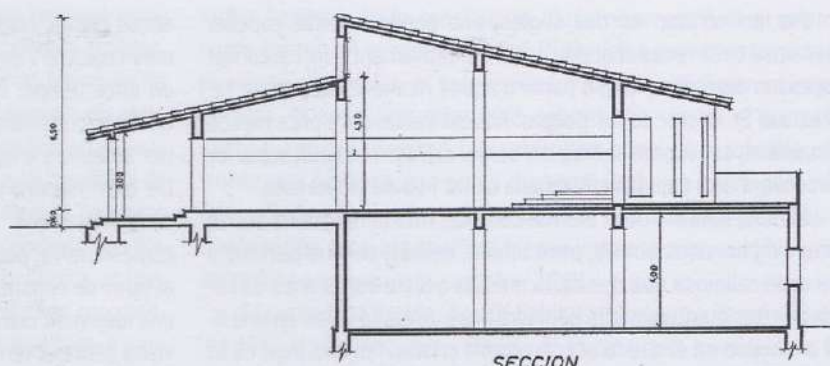
Era l'estiu del 1969 i el P. Solé es trobava entre nosaltres gaudint les vacances que la orde li concedia cada quatre anys. En aquesta ocasió li va semblar que l'església parroquial quedava un xic massa allunyada del nucli central del poble i, tenint en compte l'envelliment progressiu de la comunitat, va proposar d'obrar un nou temple al millor punt possible de la població descartant, ja de bon començament el terreny que s'havia adquirit feia més de cent anys per aital finalitat entenent que ja havia assolit carta de naturalesa com a plaça major. Aquesta vegada, a diferència de les anteriors, es tractaria d'un edifici modern i funcional d'un cost constructiu molt menor que si es tractés d'un temple clàssic. La idea del P. Solé va ser presa en consideració per bona part de la població; tanmateix, es va passar informació als fills del poble residents a fora i la resposta també fou majoritàriament positiva. Es va nomenar una comissió parroquial gestora (de la que en vaig ésser designat secretari) i es van començar a emprendre les primeres accions encaminades a la compra del terreny al bellmig del carrer Sant Blai, de propietat privada, negociacions per cert molt àrdues i complicades que, finalment van arribar a bon port, comptant amb la generositat de varies persones. No em perdonaria, per altra banda, oblidar-me de dir que el P. Solé, des de Los Angeles ens va fer arribar 1500 dòlars que depassaven de llarg les 100.000 ptes. de l'època. Quan les coses començaven a rutllar de forma positiva, el projecte (com sembla que no podia ser d'una altra manera, donades les anteriors experiències) pateix una ensopegada molt perillosa: l'hivern del 1970-71 una nevada massa puntual seguida d'intensíssims freds d'origen polar, són altre cop la causa d'una matança generalitzada de les oliveres d'unes proporcions superiors a les del 1921, quedant arruïnada la economia oleícola per un quants anys. Aquesta vegada, però, l'impacte psicològic que el malastre causa a la població, no té l'abast de les anteriors malvestats ja comentades puix la economia pagesa es troba diversificada en altres activitats com p. e. la ramaderia i en

altres cultius com és l'ametller que aquell moment resulta d'allò més rendible i no depèn exclusivament de la collita d'olives com en altre temps. El fet, inqüestionablement negatiu, comporta la eliminació de milers d'oliveres que en molts casos són substituïts per ametllers o bé per terra campa dedicada al conreu del cereal. De tota manera la població acusa les conseqüències d'aquesta contrarietat que també posa fre a l'entusiasme inicial per obrar església nova, però no l'anorrea definitivament. En el que pertoca al tipus de construcció que calia fer, la veritat és que no en teníem una idea molt clara. En un moment donat vam poder concertar una visita sobre el terreny amb el prestigiós arquitecte barceloní, el Sr. Jordi Bonet i Armengol, suara màxim responsable de les obres de la Sagrada Família d'aquella ciutat. El Sr. Bonet, davant la precarietat dels mitjans econòmics disponibles, era partidari de fer un local que, alhora, servís d'església i de lloc d'esbarjo per a la qual cosa facilitava gratuïtament els plànols amb les solucions tècniques adients. Tan generosa oferta fou desestimada perquè alguns no veien clar aquesta multifunció. Finalment es va encomanar la redacció del projecte a l'arquitecte diocesà que fou del gust dels responsables de l'obra. Va costar 30.000 ptes. En l'operació de compra del terreny, es va cometre l'error (més endavant en patirem les conseqüències) d'inscriure'l a nom del bisbat amb la finalitat de evitar despeses notariales; però el bisbat no va prestar cap mena d'ajuda en l'execució de l'obra que, al cap i a la fi, havia d'acabar essent seva; però això no va ser cap inconvenient perquè el dia 15 d'agost del 1973, el P. Solé, que tornava estar entre nosaltres amb motiu de les vacances quadriennals, fes la benedicció de la primera pedra amb una memorable solemnitat multitudinària enmig de l'entusiasme popular. Realment el P. Solé connectava amb la gent.

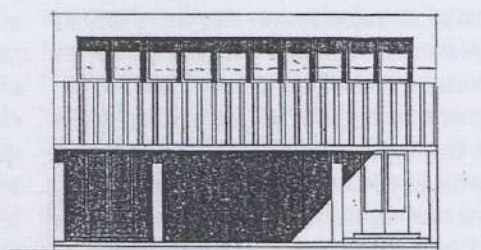
L'endemà mateix, van començar les obres de la nova església comptant amb la professionalitat d'un bon empresari de les Borges i una munió de voluntaris que hi prestaven graciosament la seva col·laboració. Quan ja feia un parell de setmanes que s'hi treballava es notava de valent la feina feta, realitat plaent aquella, que invitava a l'optimisme, però el cert és que el membres de la comissió prompte ens vam adonar que solament amb el diners recaptats fins el present, que eren la suma de moltes aportacions individuals, no n'hi hauria prou per acabar l'obra i que de poca cosa servirien iniciatives voluntàries per a obtenir més capital car els donatius importants ja estaven fets i les prestacions personals poca cosa més podrien donar de sí. Amb aquesta perspectiva no gaire falaguera es va gastar fins el darrer cèntim quedant obra només l'estructura de l'edifici: la compra del terreny i condicionar-lo degudament atès que era notablement desnivellat, amb un contingut de pedra molt difícil de eliminar, va suposar un esmerç de diners excessiu, especialment la darrera partida esmentada que fou un imprevist francament costós. Ja tenim altre cop el projecte enclaperat amb el consegüent desencís col·lectiu i una idea de frustració torna a planar en l'ànim de tots aquells que havien cregut i ajudat a fer realitat aquella empresa altra volta no reeixida. Van passar els anys i l'obra es degradava progressivament: els gels, les pluges, les calors, les ventades etc. hi anaven fent forat; la part baixa de l'edifici (les condicions del terreny van obligar a construir en dos nivells) sovint es convertia en ocasional refugi dels passavolants, i wàter d'algun indígena apressat, va acabar oferint una imatge deplorable. Cap el 1977, algú va fer una oferta de compra de l'edifici i del terreny, fet que es va posar a la consideració del Sr. Bisbe, doncs per a tirar endavant

PLANTA IGLESIA

SECCION

FACHADA PRINCIPAL

L'operació era condició indispensable que prèviament renunciés al dret de la propietat. De consentir la venda, la comissió gestora hauria retornat les aportacions als donants i compensat en part o partida les prestacions personals; però el prelat es va tancar en banda i amb la frase "el donat, donat està" es van acabar les raons. Més endavant, en ser-li demanada una ajuda econòmica per tal de poder acabar l'obra, no va tenir millor pensada que suggerir la subscripció d'un crèdit a compte de la comunitat. "Con la iglesia topamos Sancho..."

La situació torna a un punt mort desagradable. Els propietaris no fan ni deixen fer, i amb la seva permanent reivindicació de la propietat, no fan altra cosa que perllongar una situació injusta que no ha d'afavorir ningú. A partir del 1976, es fa càrrec del servei de la parròquia altre cop el Sr. Rector de les Borges Blanques. Ara ho és Mn. Conrad Perucho i Batalla el qual, tan bon punt es fa present entre nosaltres s'adona del greu estat del teulat de l'església parroquial, i sense cap mena de demora empen una acció per refer-la immediatament car el risc d'un possible esfondrament no permet ajornar la solució d'aquell problema que podria portar males conseqüències si no s'atén puntualment. La iniciativa del nou Rector es valorada positivament per tothom i molta gent col·labora amb donatius i amb prestació personal a l'execució d'aquella obra tan necessària que, almenys, retorna la tranquil·litat als usuaris del temple, perduda com estava ja l'esperança de gaudir-ne d'un de nou, com anem explicant.

Per bé que no hi té ni art ni part en l'afer de la nova església, el cert és que Mn. Conrad sintonitza completament amb els anhels de la comunitat en el sentit de donar a aquella obra una utilitat pràctica i evitar de totes totes que el temps acabi malmetent-la definitivament. Amb una gran discreció i una constància admirables empen unes tímides gestions que no donarien cap resultat positiu puix s'estavellaven amb la posició sorruda dels

dirigents diocesans; però ell no es desanimava: anys després, cap el 1982, va propiciar uns encontres entre l'ajuntament i el bisbat per tal d'intentar arribar a un acord de cessió a favor de la comunitat florestina, però les contrapartides exigides pels propietaris feien impossible l'operació

El temps, però, no anava a favor dels dirigents diocesans i Mn. Conrad ho sabia. Només calia paciència, tacte i evitar cap mena d'enfrontament: quan el fruit fóra ben madur cauria pel seu propi pes... El fruit, finalment, va caure el 7 de novembre del 1984, data en la que el Sr. Bisbe, mitjançant el corresponent document notarial, cedia a favor de l'ajuntament de la Floresta els seus drets de propietat d'aquella obra malaurada. La contrapartida que es reservava era més aviat simbòlica i perfectament assumible. Gràcies a Déu, Il·lustríssima. Així va acabar aquell malson que feia 15 anys que durava.

Com sigui que l'estructura d'aquell edifici no havia sofert danys irreversibles, va ser aprofitada per obrar-hi el Casal del Poble amb totes les instal·lacions que hi corresponen, per a fer-hi actes culturals, festes patronals i privades, reunions, exposicions etc.. A la part inferior del casal s'hi va instal·lar un espaiós consultori mèdic amb els annexos corresponents per atendre com cal la gent que necessita aquest servei, demés una sala de conferències. La resta del terreny ha estat degudament urbanitzat donat al conjunt un aspecte modern i agradable a la vista. No hi ha cap mena de dubte que el servei que presta a la comunitat el casal amb tot el seu equipament, és molt més positiu del que hauria lliurat aquella església que no fou possible entre altres motius perquè no era objectivament necessària: la demografia local situada en quart minvant no ho reclamava, les dificultats per atendre la parròquia tampoc i el poc interès per assistir-hi, molt menys. Però vist el resultat final, en bona hora es va començar... Paradoxes de la vida!